

Arbetsdokument

**Statusrapport om
Europeiska kommissionens arbete
på nutritionsområdet i Europa**

Oktober 2002

SV

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ÖVERSIKT	1
1 NUTRITION, HÄLSA OCH VAL	3
1.1 NYA KOST- OCH SJUKDOMSMÖNSTER	3
1.2 LIVSMEDELSÄKERHET OCH NUTRITION	4
1.3 OJÄMLIKHETER OCH LIVSMEDELSVAL	4
1.4 FETMA	5
2 PÅGÅENDE KOSTRELATERAD VERKSAMHET INOM RAMEN FÖR FOLKHÄLSA OCH KONSUMENTSKYDD.....	5
2.1 FOLKHÄLSOPOLITIK.....	5
2.1.1 <i>Nutrition i det första ramprogrammet för gemenskapsåtgärder på folkhälsoområdet</i>	5
2.1.2 <i>Nutrition i det nya ramprogrammet för gemenskapsåtgärder på folkhälsoområdet</i>	6
2.2 KONSUMENTPOLITIK	8
2.2.1 <i>Livsmedelslagstiftning som särskilt uppmärksammar nutritionen</i>	9
2.2.2 <i>Rådgivning i nutritionsfrågor från Europeiska myndigheten för livsmedelsäkerhet</i>	9
2.2.3 <i>Nutritionsinformation om livsmedel i försäljningsledet</i>	10
2.2.4 <i>Konsumentutbildning</i>	11
2.3 INTERN SAMORDNING INOM KOMMISSIONEN	11
3 KOSTRELATERADE ÅTGÄRDER PÅ ANDRA RELEVANTA POLITIKOMRÅDEN	12
3.1 DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKEN (GJP).....	12
3.1.1 <i>Den gemensamma jordbrukspolitiken och folkhälsan</i>	12
3.1.2 <i>Stöd till distributionen av vissa livsmedel</i>	13
3.2 DEN GEMENSAMMA FISKERIPOLITIKEN.....	13
3.3 MILJÖPOLITIK	14
3.4 NÄRINGS- OCH LIVSPOLITIK	14
3.5 POLITIKEN FÖR DEN INRE MARKNADEN	15
3.5.1 <i>Fri rörlighet för varor</i>	15
3.5.2 <i>Fri rörlighet för kvalificerade yrkesutövare</i>	15
3.6 FORSKNINGSPOLITIK	16
3.6.1 <i>Gemensamma forskningscentret (GFC)</i>	16
3.6.2 <i>Stöd till forskning: Eurostat</i>	16
3.6.3 <i>Gemenskapsfinansierade forskningsprogram och nutrition</i>	17
3.7 SOCIALPOLITIK	18
3.7.1 <i>Socialpolitik och nutrition</i>	18
3.7.2 <i>Socialpolitik och amning</i>	19
3.8 UTBILDNINGSPOLITIK.....	19
3.9 POLITIKEN FÖR AUDIOVISUELL KOMMUNIKATION	20
3.10 UTVIDGNING OCH EXTERNT BISTÅND	20
3.10.1 <i>Utvidgningen av gemenskapen</i>	20
3.10.2 <i>Program för externt bistånd</i>	20
3.11 VERKSAMHET MED MULTILATERALA ORGAN.....	21
3.11.1 <i>FAO, WHO och Codex Alimentarius</i>	21
3.11.2 <i>TRIPs och nutrition</i>	22
3.11.3 <i>WTO:s geografiska beteckningar</i>	23
4 OPERATIONELLA MÅL.....	23
EXEMPEL PÅ MÖJLIGA KORRELATIONER MELLAN VISSA SJUKDOMSTILLSTÅND OCH KOSTRELATERADE RISKFAKTORER:.....	25
UTMANINGAR I FRÅGA OM NUTRITION SOM EUROPEISKA GEMENSKAPEN STÅR INFÖR.....	26
BILAGA II NYCKELBEGREPP	28

Rapporten har sammanställts i samarbete med utomstående konsulter (avtal nr SPC.2002072 med Ms. K. McKoll och Mr. Lobstein) i

BILAGA III NUTRITIONSPROJEKT SOM FÅR STÖD GENOM PROGRAMMEN PÅ FOLKHÄLSOOMRÅDET.....	30
BILAGA IV NUTRITIONSPROJEKT SOM FÅR STÖD FRÅN GENERALDIREKTORATET FÖR FORSKNING	32
GD FORSKNINGS VETENSKAPLIGA NUTRITIONSPROJEKT: FEMTE RAMPROGRAMMET	32
GD FORSKNINGS VETENSKAPLIGA NUTRITIONSPROJEKT: FJÄRDE RAMPROGRAMMET	36
BILAGA V DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKEN OCH DEN GEMENSAMMA ORGANISATIONEN AV MARKNADEN FÖR FISKERI- OCH VATTENBRUKSPRODUKTER	39
DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKEN (GJP)	39
DEN GEMENSAMMA ORGANISATIONEN AV MARKNADEN FÖR FISKERI- OCH VATTENBRUKSPRODUKTER.....	44
BILAGA VI RÅDETS RESOLUTION AV DEN 14 DECEMBER 2000 OM HÄLSA OCH NUTRITION	46

ÖVERSIKT

God nutrition kan hjälpa till att minska förekomsten av många av de vanligaste sjukdomarna i Europa idag, t.ex. hjärt-kärlsjukdomar, cancer, diabetes, fetma och benskörhet (osteoporos) (se bilaga I).¹

Kostvanor och kostintag beror både på individuella val (kulturens påverkan, matpreferenser) och socioekonomiska och miljömässiga faktorer (livsmedelsprodukters överkomlighet och tillgänglighet, produktkvalitet och produktsäkerhet osv.). Socioekonomiska och miljömässiga faktorer är i sin tur politiska frågor som medlemsstaterna och gemenskapen bär ansvaret för.

I artikel 152 i EG-fördraget fastställs att en hög hälsoskyddsnivå för människor skall säkerställas vid utformning och genomförande av all gemenskapspolitik och alla gemenskapsåtgärder. Eftersom nutrition är en faktor som inverkar på hälsan är det ytterst viktigt att alla de delar av gemenskapspolitiken som har med nutrition att göra bidrar till att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå för människor.

Frågan betonades i kommissionens vitbok om livsmedelssäkerhet (2000)² där man föreslog att en omfattande och enhetlig nutritionspolitik skulle utvecklas på gemenskapsnivå, med utgångspunkt i en handlingsplan. Senare samma år riktade Frankrike under sitt ordförandeskap i Europeiska unionen uppmärksamheten på nutrition med en konferens och en rapport³. Detta utmynnade i en rådsresolution om hälsa och nutrition⁴ där kommissionen uppmanades att vidta en rad åtgärder på livsmedels-, kost- och hälsovårdsområdet. Samma år antog Världshälsoorganisationens europeiska regionalkontor enhälligt en handlingsplan för livsmedel och nutrition⁵.

Nutrition är en fråga som angår både medlemsstaterna och gemenskapen. Denna rapport från kommissionen avser områden där gemenskapen ensam har befogenhet eller mandat. Detta omfattar:

- Två omgångar **program för gemenskapsåtgärder på folkhälsoområdet**. Den första, som gällde åren 1993–2002, omfattade åtta program och innebar finansiering av kostrelaterade projekt såsom Eurodietprojektet (1998–2000) om nutrition och hälsosamma livsstilar och *European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition* (EPIC), ett projekt för att utarbeta en mastersutbildning i nutritionarbete och flera projekt för att främja fysisk aktivitet.
- Det nya **åtgärdsprogrammet på folkhälsoområdet** (2003–2008) antogs den 23 september 2002 och är inriktat på tre grupper av åtgärder: att förbättra informationen om hälsa, att vidta snabba åtgärder vid hälsorisker och att åtgärda de faktorer som påverkar hälsan.
- Lagstiftning om säkra livsmedel och tillhörande frågor. I **vitboken om livsmedelssäkerhet** konstateras att det finns utrymme för förbättringar av den information som ges till konsumenterna. Det pekas på flera områden i samband med livsmedelsmärkning där man bör sätta in åtgärder, särskilt nutrition och fysiologiska påståenden. Arbetet på dessa frågor pågår. **Gemenskapens åtgärder avseende säkra livsmedel och nutrition** kompletteras även av Europaparlamentets och rådets förordning om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning och om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA)⁶. Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet skall vara det ställe man i första hand vänder sig till i frågor som rör

---

¹ Nyckelbegreppen, t.ex. nutritionarbete, förklaras i bilaga II.

² Vitbok om livsmedelssäkerhet, KOM(1999) 719 slutlig, 12 januari 2000.

³ Health and Human Nutrition: Elements for European Action. Société française de santé publique, 2000.

⁴ Rådets resolution av den 14 december 2002 om hälsa och nutrition. EGT C 20, 23.1.2001, s. 1.

⁵ Food and Nutrition Action Plan 2000-2005, WHO Regional Office for Europe, Köpenhamn, 2000.

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet. EGT L 31, 1.2.2002, s. 1.

vetenskaplig och teknisk rådgivning om livsmedelssäkerhet och nutritionsaspekter på gemenskapslagstiftningen.

- **Gemenskapsfinansierad forskning** om livsmedelsproduktion, livsmedelssäkerhet, hälsa och nutrition, som har ingått i ramprogrammen för forskning under de senaste femton åren. Det femte ramprogrammet (1998–2000) omfattade nyckelåtgärden ”Livsmedel, kost och hälsa”. Det sjätte ramprogrammet (2002–2006) omfattar det tematiska området ”Livsmedelssäkerhet och livsmedelskvalitet” och nutritionen ingår i flera av programmets insatser.
- Den **gemensamma jordbrukspolitiken** som omfattar många åtgärder som påverkar tillgången på livsmedel i gemenskapen. Detta innefattar produktionsstödjande åtgärder för att säkerställa tillräcklig och hållbar tillgång till jordbruksprodukter till rimliga priser, kvalitetsspecifikationer för att tillmötesgå marknadens normer och säljfrämjande åtgärder. Därutöver finns det en rättslig ram för ekologiskt jordbruk och registrering av beteckningar som är knutna till geografiska områden. Den **gemensamma fiskeripolitiken** reglerar fisket och vattenbruket. Den har som mål den komplicerade uppgiften att säkerställa ett hållbart fiske och berör även livsmedelsstandarder och tillgången på marknaden.
- **Näringslivs- och marknadspolitiken** som stimulerar näringslivet att utveckla marknaden och sörjer för harmonisering av kontrollerna av handeln. **Konsumentskyddsåtgärderna** omfattar utarbetande av harmoniserade kontroller av metoderna för marknadsföring av livsmedel, däribland hälso- och näringspåståenden för livsmedel, reklam och livsmedelsmärkning, inklusive näringsvärdesdeklaration. Livsmedelssektorn uppmuntras att tillmötesgå konsumenternas behov och förväntningar, inklusive utsatta gruppers särskilda behov, och att rätta sig efter ansvarsfull marknadsföringssed.
- Det ömsesidiga erkännandet av **yrkeskvalifikationer**, vilket omfattar yrken på områdena hälsovård, dietik och nutrition.
- **Politiken för audiovisuell kommunikation** som omfattar reklam riktad till barn och mediernas roll när det gäller att skapa rollmönster.
- **Sysselsättnings- och socialpolitiken** som innefattar kommissionens stöd till utdelning av vissa livsmedel till de sämst ställda i gemenskapen. Åtgärderna omfattar även att främja amning genom mammaledighet och förbättringar av praxis på arbetsplatserna.
- **Utvidgningspolitiken** med syftet att tillse att kandidatländerna kan anta relevant EU-lagstiftning, däribland lagar om livsmedelskvalitet, och **bistånds- och utvecklingspolitiken** med syftet att förbättra livsmedelsförsörjningen och nutritionssäkerheten i mottagarländerna och leverera livsmedel som katastrofhjälp och till verksamhet bl.a. av typen ”Mat för arbete”.
- **Multilateralt samarbete** som omfattar samordning med Världshälsoorganisationen, FAO och representation vid mötena i FAO/WHO Codex Alimentarius-kommissionen, där internationella standarder för livsmedelshandel utarbetas.
- **Kommissionens interna rutiner.** För att se till att de olika generaldirektoraten för en enhetlig politik har kommissionen inrättat en **arbetsgrupp för nutrition** som sorterar under kommissionens gemensamma arbetsgrupp för hälsofrågor. Arbetsgruppen består av personal från de berörda politikområdena inom kommissionen och dess mandat omfattar informationsutbyte, diskussioner om nödvändiga åtgärder för att utveckla nutritionspolitik och övergripande gemensamma åtgärder.

1 NUTRITION, HÄLSA OCH VAL

Den ekonomiska utvecklingen, konsumenternas ökade köpkraft, utvecklingen av metoderna för livsmedelsproduktion och förändringarna vad gäller marknadsföringen av livsmedelsprodukter har under de senaste årtiondena lett till dramatiska förändringar av livsmedelssituationen i Europeiska unionen. Livet i gemenskapen präglas av ett överflöd, vilket har lett till att många av näringsbristerna som fanns för mindre än hundra år sedan inte längre existerar.

1.1 Nya kost- och sjukdomsmönster

De nya utmaningarna på nutritions- och hälsoområdet skiljer sig från dem som gemenskapen stod inför vid sitt skapande. Vad vi för närvarande kan se i gemenskapen är hög prevalens av icke smittsamma sjukdomar, såsom cancer, hjärt-kärlsjukdomar, diabetes, vissa allergier och osteoporos på grund av interaktion av olika genetiska och miljömässiga faktorer och livsstilsfaktorer (bl.a. rökning, kost och brist på fysisk aktivitet). I bilaga I finns en översikt över de stora sjukdomar som påverkas av nutritionen och de nutritionella utmaningar som medlemsstaterna står inför.

Resultaten från ett stort antal studier visar att nutritionen är viktig för att bevara hälsan och förebygga många av dessa stora sjukdomar.⁷⁸ För Europeiska unionen har uppskattningar gjorts av den totala ohälsobördan, funktionshinder och förtida dödlighet på grund av samtliga orsaker inom befolkningen och vilka faktorer som utgör den största andelen av denna sjukdomsbörda. Av ett stort antal orsaker anses kostrelaterade faktorer stå för nästan 10 % av den totala sjukdomsbördan – inklusive övervikt (3,7 %), låg frukt- och grönsakskonsumtion (3,5 %), hög konsumtion av mättat fett (1,1 %).⁹ Tillsammans med bristen på fysisk aktivitet (1,4 %) stod dessa faktorer för en större andel av ohälsan än tobaksrökning (9,0 %).

Befolkningsbaserade strategier för att ta itu med kostrelaterade riskfaktorer anses effektivare än att målinrikta åtgärderna på högriskgrupper.¹⁰ Interventionsstudier har visat att befolkningsbaserade förbättringar av nutritionen har positiva effekter. En brett anlagd livsmedels- och nutritionspolitik¹¹ i Finland på 1970- och 80-talet resulterade i en snabb och bestående minskning av dödligheten i hjärtsjukdomar, cancer och vissa andra sjukdomar, och denna typ av åtgärder stöds även av Världshälsoorganisationen.¹²

---

⁷ Food, Nutrition and the Prevention of Cancer: a global perspective. Washington, World Cancer Research Fund/American Institute for Cancer Research, 1997.

⁸ Ferro-Luzzi, A. och James, P. (1997) Diet and Health, i: Nutrition in Europe, STOA (bedömning av vetenskapliga och tekniska alternativ), Europaparlamentets generaldirektorat för forskning, PE 166.481, s. 2-38.

⁹ Determinants of the burden of disease in the EU, Folkhälsoinstitutet, Stockholm, 1997.

¹⁰ Law, M. R. och Wald, N. J. (2002) Risk factor thresholds: their existence under scrutiny, British Medical Journal 324, s. 1570-1576.

¹¹ Puska, P., (2000), Nutrition and mortality: the Finnish experience, Acta Cardiol, 55:4, s. 213-220.

¹² Nutrition and NCD Prevention, Department of Noncommunicable Disease Prevention and Health Promotion, World Health Organization, Genève. 2002.

1.2 Livsmedelssäkerhet och nutrition

Det finns inga vattentäta skott mellan livsmedelssäkerhet och nutrition. När det finns risk för att livsmedel är kontaminerade – såsom i fallet med den potentiella BSE-smittan i nötköttsprodukter eller salmonellan i obehandlade äggprodukter – kan konsumenternas reaktion vara förändrade inköpsmönster, vilket i sin tur leder till ändringar i kostens näringsprofil. Ändringarna kan vara antingen negativa eller positiva: om konsumtionen av nötköttsprodukter minskar och ersätts av fisk eller livsmedel med vegetariskt protein kan det anses gynnsamt om det innebär att t.ex. den genomsnittliga konsumtionen av mättat fett reduceras, men det kan även innebära en minskning av järnintaget som kan leda till järnbristanemi hos vissa människor.

Mikrobiologisk kontaminering av livsmedel kan inverka direkt på näringsstatusen: frekventa insjuknanden i livsmedelsburen diarré kan reducera näringsintaget hos individer, vilket i sin tur leder till försämrad näringsstatus och nedsatt immunförsvar.

1.3 Ojämligheter och livsmedelsval

Trots det allmänna överflödet på livsmedel i gemenskapen är det vissa befolkningsgrupper som inte har tillräckligt goda kostvanor. Personer med låg inkomst ger ut en större andel av sin inkomst på livsmedel, men kosten har lägre näringskvalitet, än personer med hög inkomst.¹³

Även om kultur, utbildning, sociala och individuella faktorer påverkar livsmedelsvalet och på så sätt är en förklaring till några av de skillnader i kost och näringsintag som finns i Europa, finns det ytterligare faktorer som medverkar. Kunskap om livsmedel, matlagningskunskaper och tillräckligt med tid för matlagningen samt arbetsmönster och familjeförhållanden påverkar kostmönstren. Information – från officiella källor, medier och livsmedelssektorn – liksom könsrollsmönster och sociala restriktioner påverkar vilka typer av livsmedel som konsumeras.

Livsmedelsvalet bestäms också av tillgången till försäljningsställen, inkomst och de relativa priserna på livsmedel. För vissa mindre gynnade personer kan gemenskapens politik för utdelning av livsmedel till utsatta grupper även ha betydelse för kosten.

Bristsjukdomar är ett bestående problem för vissa befolkningsgrupper. Järnbrist har konstaterats i vissa lokalsamhällen och jodbrist är ett problem i vissa regioner.¹⁴ Data om barns tillväxt visar att kortväxthet – ett klassiskt tecken på otillräcklig livsmedelstillgång – är ovanlig i Europeiska unionen, medan måttligt hämmad tillväxt fortfarande är påtaglig i låginkomstgrupper i vissa områden.¹⁵

---

¹³ Geissler, C. och Traill, B. (1997), Determinants of consumer food choice, Nutrition in Europe, STOA (bedömning av vetenskapliga och tekniska alternativ), Europaparlamentets generaldirektorat för forskning, PE 166.481, s. 39-51.

¹⁴ Gregory, J. m.fl. (1995), National Diet and Nutrition Survey: Children aged 1.5 to 4.5 years, London: HMSO; och de Benoist, B. och Allen, H. (2001), IDD Situation in Europe, Partnership on Sustainable Elimination of IDD, Amsterdam.

¹⁵ Gregory, J. och Lowe, S. (2000), National Diet and Nutrition Survey: Young People aged 4 to 18 years, The Stationery Office, London.

1.4 Fetma

Den relativt nya situationen med överflöd på livsmedel har en betydande baksida: fetma.

Under de senaste åren har övervikt och fetma ökat mycket snabbt och i Europeiska unionen utgör fetma i dag en verklig hälsorisk i vissa befolkningsgrupper. Under de närmaste 5–10 åren kommer fetma att i Europeiska unionen nå samma höga prevalens som i USA i dag, där 1/3 av människorna uppskattas vara feta och 1/3 överviktiga.¹⁶

Fetma leder till större risk för diabetes, hjärt-kärlsjukdomar, högt blodtryck och vissa cancerformer; för medlemsstaterna medför detta tunga ekonomiska, offentliga och sociala utgifter. Gemenskapen kommer även i fortsättningen att ha till uppgift att främja goda kostvanor och utbilda konsumenterna i att göra goda kostval och bli fysiskt aktivare.

2 PÅGÅENDE KOSTRELATERAD VERKSAMHET INOM RAMEN FÖR FOLKHÄLSA OCH KONSUMENTSKYDD

2.1 Folkhälsopolitik

Nutritionspolitiken syftar till att främja god hälsa genom lämplig kost och att minska de kostrelaterade sjukdomarna bland befolkningen. Gemenskapens folkhälsopolitik har som syfte att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå för människor vid utformningen av all gemenskapspolitik, att vidta åtgärder för att förbättra folkhälsan i Europeiska unionen och att undanröja hälsofaror.

2.1.1 Nutrition i det första ramprogrammet för gemenskapsåtgärder på folkhälsoområdet

Europeiska gemenskapen har arbetat med hälsofrågor under fyra årtionden. Genom antagandet av Maastrichtfördraget 1993 fick gemenskapen mandat att utarbeta en sammanhängande folkhälsostrategi. Genom fördragets artikel 129 fick folkhälsan en särskild rättslig grund och i artikeln fastslogs att ”hälsoskyddskraven skall ingå som ett led i gemenskapens övriga politik”. Med stöd i denna artikel lade kommissionen fram sitt meddelande om ramarna för åtgärder på folkhälsoområdet¹⁷, vilket ledde till att åtta program antogs, bl.a. om hälsoövervakning och om hälsofrämjande.

Med dessa program ville gemenskapen stödja medlemsstaterna i deras verksamhet på folkhälsoområdet genom att hjälpa dem att utarbeta och genomföra strategier för hälsoskydd och förmedling av information om ”bästa metoder”. En av verksamheterna var Eurodietprojektet, som påbörjades 1998 och som syftade till att bidra till samordningen av EU:s och medlemsstaternas program för nutrition, kost och hälsosamma livsstilar och bilda grund för befolkningsbaserade kostrekommendationer. Rapporten publicerades som en serie

---

¹⁶ Konferens om fetma i Köpenhamn, 11–12 september 2002. <http://www.obesity.dk>.

¹⁷ Commission Communication on the Framework for Action in the Field of Public Health, KOM (93) 559 slutlig, 24 november 1993.

dokument under 2000 och 2001 och som offentligt diskussionsdokument genom kommissionens försorg 2002.¹⁸

Kommissionen har som ett led i det hälsofrämjande programmet stött utvecklingen av en europeisk mastersutbildning i nutritionsarbete, den första inom gemenskapen, som är utformad i syftet att medverka till att omsätta de rekommenderade befolkningsbaserade strategierna för undersökning och förbättring av människors kostmönster och mönster för fysisk aktivitet. Kurser ges vid 17 universitet i Europa och arbetet samordnas av Karolinska institutet i Stockholm.¹⁹

Kommissionen har under det första ramprogrammet för folkhälsa stött *European Heart Network* (det europeiska hjärnätverket)²⁰ som har publicerat broschyrer om nutrition, fysisk aktivitet och förebyggande av hjärtsjukdomar. Kommissionen samfinansierar (tillsammans med Världshälsoorganisationen och Europarådet) hälsoskolprojektet (*European Network of Health-Promoting Schools*).²¹ Projektet propagerar för en hälsosam livsstil bland skolbarn och skolungdom genom stödjande skolmiljöer med fokus på kost och fysisk aktivitet.

Även hälsoövervakande verksamhet har fått stöd under folkhälsoprogrammet, däribland en nutritionsstatusrapport som grundar sig på information som samlats in runt om i Europeiska unionen och som för närvarande håller på att sammanställas av experter i Österrike. En rapport med preliminära resultat förväntas i början av 2003.²² Ett annat projekt för identifiering av kostindikatorer pågår och samordnas av experter i Sverige.²³

Genom cancerprogrammet har kommissionen stött EPIC-studien (*European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition*)²⁴, som är ett omfattande forskningsprojekt med medverkan från nio medlemsstater och Norge, där information om livsstil (inklusive detaljerade kostundersökningar) och biologisk information (inklusive några uppgifter om näringsstatus) sammanställs för 500 000 vuxna för att fastställa de huvudsakliga riskfaktorerna för att senare i livet utveckla olika former av cancer. Projektet samordnas av *Centre International de Recherche sur le Cancer* i Lyon i Frankrike.

2.1.2 Nutrition i det nya ramprogrammet för gemenskapsåtgärder på folkhälsoområdet

Genom Amsterdamfördraget bekräftades och breddades gemenskapens folkhälsomandat i och med att det fastslogs att ”en hög hälsoskyddsnivå för människor skall säkerställas vid utformning och genomförande av all gemenskapspolitik och alla gemenskapsåtgärder” (artikel 152).

Till följd av detta mandat reviderade kommissionen i sitt meddelande från 1998 om utvecklingen av folkhälsopolitiken²⁵ den gällande folkhälsostrategin. Bl.a. betonades behovet

---

¹⁸ Finns att tillgå på adressen <http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/reports/report01_en.pdf>.

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm.

²⁰ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm.

²¹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm.

²² http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/monitor/index_en.htm.

²³ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/monitor/index_en.htm.

²⁴ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/cancer/index_en.htm.

²⁵ Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén om utvecklingen av folkhälsopolitiken i Europeiska gemenskapen, KOM(98) 230 slutlig, 15 april 1998.

av förstärkta åtgärder i fråga om nutrition och fetma och behovet av särskilda instrument för att säkerställa att hälsoskyddskraven uppfylls vid utformningen och genomförandet av all gemenskapspolitik.

Meddelandet från 1998 banade väg för kommissionens förslag till ett nytt program för gemenskapsåtgärder på folkhälsoområdet.²⁶ Det meddelande som medföljer förslaget till nytt folkhälsoprogram innehåller en redogörelse för gemenskapens hälsostrategi och dess engagemang för att öka samstämmigheten och samordningen och det pekas samtidigt på de instrument genom vilka detta skall uppnås. Det framhålls uttryckligen att aktiviteter under den nya folkhälsostrategin skall vara knutna till hälsorelaterade initiativ på andra politikområden. Meddelandet understryker gemenskapens roll för att ta fram information om kost, näringsvärden, ingredienser och tillsatser för att uppmuntra människor att göra hälsosamma val och stärka dem i deras möjligheter till det.

Det nya folkhälsoprogrammets allmänna mål är att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå vid utformningen och genomförandet av all gemenskapspolitik och alla gemenskapsåtgärder genom att främja en integrerad och tvärssektoriell hälsostrategi, ta sig an ojämlikheter i fråga om hälsa och främja samarbetet mellan medlemsstater. Programmet är inriktat på tre grupper av åtgärder:

1. Förbättra **hälsoinformationen** genom utveckling och förvaltning av ett system för hälsoövervakning och genom utveckling och användning av mekanismer för analys, rådgivning, rapportering, information och samråd om hälsorelaterade frågor.

Detta omfattar indikatorer för hälsostatus, sjukdomar och hälsans bestämningsfaktorer. Även faktorer som är kopplade till livsstil, bostads- och arbetsförhållanden omfattas liksom indikatorer för mätning av hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande interventioner. De data som framkommer ur systemet kommer att ligga till grund för utveckling av verksamhet och politik under den del av programmet som rör faktorer som påverkar hälsan (se 3 nedan). Övervakning av sjuklighet och dödlighet kommer därigenom att kopplas samman med nutrition och livsmedelskonsumtion och andra relaterade faktorer såsom amning och fysisk aktivitet. Arbetet kommer att utmynna i information om hälsotendenser till hälsomyndigheter, hälsovårdspersonal och allmänheten och i hjälp till att ta fram riktlinjer för bästa metoder med utgångspunkt i evidensbaserat folkhälsoarbete.

Den statistiska delen av hälsoinformationssystemet kommer att utvecklas i samarbete med medlemsstaterna, eventuellt med hjälp av gemenskapens statistikprogram för att främja synergieffekter och undvika dubbelarbete.

2. Snabbt och samordnat vidta åtgärder för att hantera **hälsorisker** genom att förbättra kapaciteten att hantera överförbara sjukdomar och genom att öka kapaciteten att hantera andra hälsorisker.

---

²⁶ Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om en hälsovårdsstrategi för Europeiska gemenskapen/Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om antagande av ett program för gemenskapsåtgärder på folkhälsoområdet (2001-2006), KOM(2000) 285 slutlig, 16 maj 2000.

Åtgärder på detta område bygger på den erfarenhet som vunnits i nätverket för övervakning och kontroll av smittsamma sjukdomar, som inrättades genom Europaparlamentets och rådets beslut nr 2119/98/EG²⁷. Med detta som underlag kommer man att utveckla strategier och mekanismer för förebyggande av och utbyte av information om hälsorisker i samband med icke överförbara sjukdomar och hur man skall hantera dessa, inklusive könsspecifika hälsorisker och sällsynta sjukdomar. Området kommer dessutom att omfatta utbyte av information om åtgärder för att motverka hälsorisker från fysikaliska, kemiska och biologiska källor i nödsituationer, bl.a. till följd av terrordåd, i tillämpliga fall genom utveckling eller användning av gemenskapsstrategier och -mekanismer (t.ex. EU:s system för snabb varning för livsmedel och foder). Ett viktigt element i detta åtgärdsområde kommer att vara att skydda människors hälsa från eventuella negativa effekter av miljöpåverkande faktorer som joniserande och icke joniserande strålning samt buller. Alla dessa agens skulle under vissa omständigheter kunna påverka näringsvärdena eller inverka på människors kostval.

3. Åtgärda **faktorer som påverkar hälsan** genom att utveckla strategier och åtgärder som är knutna till hälsorelaterade livsstilsaspekter, till socioekonomisk status och till hälsorelaterade miljöfaktorer.

Inom detta område finns det utrymme för åtgärder som gäller nutrition och främjande av fysisk aktivitet och motverkande av hög alkoholkonsumtion. Arbetet med hälsans bestämningfaktorer kommer att ske via sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande: åtgärderna kommer att vara inriktade på speciella frågor (t.ex. tobak, alkohol, nutrition), grupper (t.ex. socialt utslagna människor, äldre människor) eller miljöer (t.ex. arbetsplatser, vårdinrättningar). De framtida åtgärderna förväntas inrikta sig på barns och ungdomars kostvanor, på att förebygga fetma och analysera attityder till kost, fysisk aktivitet och amning

De länder som ansökt om att få ansluta sig till EU står inför särskilda utmaningar i fråga om folkhälsa, däribland hög incidens av vissa kroniska sjukdomar som kan bero på dåliga kostvanor och ohälsosam livsstil. Förslaget till beslutet om folkhälsoprogrammet innehåller bestämmelser om kandidatländernas deltagande i programmet. Rådet och Europaparlamentet antog det nya programmet den 23 september 2002.

2.2 Konsumentpolitik

Konsumenthälsan och konsumentssäkerheten har säkra konsumentvaror och konsumenttjänster i Europeiska unionen som mål. Vad gäller livsmedel och nutrition omfattar hälsoskyddet frågor som rör veterinärmedicin, foder och fytosanitära frågor. Livsmedelssäkerheten täcker livsmedelsproduktionskedjan från djurhälsa och växtskydd till märkning av livsmedelsprodukter och det förestående fastställandet av högsta halter för vitaminer och mineralämnen i kosttillskott och berikade livsmedel. Frågan om säkra livsmedel är också relevant i samband med beviljande av tillstånd till användning och vid fastställandet av gränsvärden för bekämpningsmedel och veterinärmedicinska läkemedel. Gränsvärden fastställs även för vissa främmande ämnen i livsmedel och foder.

---

²⁷ Beslut nr 2119/98/EG av den 24 september 1998 om att bilda ett nätverk för epidemiologisk övervakning och kontroll av smittsamma sjukdomar i gemenskapen, EGT L 268, 3.10.1998, s. 1.

2.2.1 Livsmedelslagstiftning som särskilt uppmärksammar nutritionen

Europeiska gemenskapen har alltid verkat för att harmonisera de olika nationella livsmedelsbestämmelserna och att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå för människor och den fria rörligheten för varor inom gemenskapen.

Ett område av livsmedelslagstiftningen där de näringsmässiga aspekterna har haft stor betydelse är livsmedel för särskilda näringsändamål, s.k. sär/när-livsmedel. Dessa skall inte bara vara säkra liksom alla andra livsmedel, utan även uppfylla särskilda näringsbehov hos de personer de är avsedda för. Utifrån vetenskapliga yttranden från Vetenskapliga kommittén för livsmedel (SCF) har ett flertal direktiv om näringsinnehållet i vissa sär/när-livsmedel antagits, däribland barnmat, bantningspreparat, speciallivsmedel, och de näringsämnen som får användas vid tillverkningen av dem. Ett annat direktiv om livsmedel avsedda att intas av personer som utför mycket krävande muskelarbete, t.ex. idrott, kommer att utarbetas till slutet av 2003, medan en rapport om krav på sammansättningen av livsmedel för personer med diabetes redan håller på att utarbetas.

Vetenskapliga kommittén för livsmedel utarbetar för närvarande ett yttrande angående revideringen och kompletteringen av de referensvärden för vitaminer och mineralämnen som används i näringsvärdesdeklarationer.

Europaparlamentet och rådet antog ett direktiv om kosttillskott i juni 2002. Kommissionen är just nu i färd med att utarbeta ett förslag om tillsättning av näringsämnen till livsmedel.

2.2.2 Rådgivning i nutritionsfrågor från Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet

Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) är ett separat rättssubjekt, en fristående juridisk person som är självständig gentemot de övriga gemenskapsinstitutionerna. Myndigheten har i uppgift att tillhandahålla oberoende vetenskaplig och teknisk rådgivning för att underbygga gemenskapens politik och lagstiftning på området säkra livsmedel. Den behandlar även vetenskapliga frågor som rör nutrition, djurs hälsa och välbefinnande, växtskydd, främmande ämnen i livsmedelskedjan och genetiskt modifierade organismer.

Myndighetens struktur skall garantera att de tre huvudmålen, dvs. oberoende och öppenhet, medlemsstaternas medverkan och vetenskaplig expertis uppfylls, så att myndigheten kan bli ett viktigt instrument för att återvinna konsumenternas förtroende. Myndigheten får i uppdrag att samla in och analysera uppgifter som skall göra det lättare att på ett tidigt stadium identifiera nya risker. Enligt inrättandeförordningen²⁸ kommer myndigheten även att tillhandahålla ”vetenskaplig rådgivning och vetenskapligt och tekniskt stöd i fråga om nutrition för människor i samband med gemenskapslagstiftningen, och stöd till kommissionen på dess begäran när det gäller kommunikation inom ramen för gemenskapens hälsoprogram”. Myndigheten skall enligt förordningen samla in uppgifter inom de områden som uppdraget omfattar, framför allt på områdena ”livsmedelskonsumtion och individers riskexponering i samband med livsmedelskonsumtion” (artikel 33.1 a).

---

²⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, EGT L 31, 1.2.2002, s. 1.

Myndigheten kommer att ha en rådgivande grupp och en vetenskaplig kommitté med åtta vetenskapliga paneler. Den rådgivande gruppen är en vetenskaplig och teknisk grupp som verkar som förbindelselänk mellan myndigheten och liknande organ i medlemsstaterna. En provisorisk vetenskapligt rådgivande grupp inrättades 2001 för att bistå kommissionen under övergångsperioden. Den vetenskapliga kommittén ansvarar för samordningen av de vetenskapliga panelernas yttranden om livsmedelssäkerhet, livsmedelsproduktion och liknande frågor, inklusive nutrition.

2.2.3 *Nutrition information om livsmedel i försäljningsledet*

Allmän rådgivning om kost och hälsosamma livsstilar behöver underbyggas med specifik information om de olika livsmedelsprodukter som finns tillgängliga och som konsumenten kan välja mellan. Enligt de gällande bestämmelserna om märkning av livsmedel är tillverkarna skyldiga att informera konsumenterna om de sålda produkternas beskaffenhet, sammansättning och användning.

Under de senaste två årtiondena har harmoniserade bestämmelser om märkning med uppgifter om livsmedelsingredienser antagits på gemenskapsnivå. Bestämmelser har nyligen införts om mängddeklarationer av ingredienser²⁹, som ger konsumenterna ytterligare information om mängden av vissa ingredienser, och om definitionen på "kött".³⁰ Kommissionen har i enlighet med det som tillkännagavs i vitboken om livsmedelssäkerhet lagt fram ett förslag³¹ om uppgifter om de olika beståndsdelarna i sammansatta ingredienser. I förslaget krävs även en deklARATION av förekomsten av vissa ingredienser i livsmedel som är förknippade med allergier eller överkänslighetsreaktioner mot livsmedel. En gemensam ståndpunkt om förslaget väntas bli antagen i november 2002.

I vitboken om livsmedelssäkerhet konstaterades även att det finns utrymme för förbättringar av den information som ges till konsumenterna, bl.a. om näringsinnehållet i en produkt samt om näringspåståenden och hälsorelaterade påståenden. Näringsvärdesdeklarationer är ett viktigt redskap för att informera konsumenterna om produkters näringsvärde. Nu när direktiv 90/496/EEG³² har varit i kraft i mer än tio år kommer kommissionen att bedöma om uppgifterna i näringsvärdesdeklarationen kan förbättras och undersöka möjligheten att göra deklARATIONEN av näringsvärdet obligatorisk vid alla tillfällen och inte endast när näringspåståenden görs.

Konsumenternas ökade intresse för sambandet mellan kost och hälsa har lett till marknadsföring av produkter med näringspåståenden och hälsorelaterade påståenden i märkningen eller reklamen för dessa produkter. De gällande bestämmelserna garanterar att märkningen och reklamen för livsmedel är sanningsenlig och inte vilseledande, men det finns inga särskilda bestämmelser för användningen av näringsmässiga, fysiologiska och

---

²⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/13/EG av den 20 mars 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning och presentation av livsmedel samt om reklam för livsmedel, EGT L 109, 6.5.2000, s. 29.

³⁰ Kommissionens direktiv 2001/101/EG av den 26 november 2001 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/13/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning och presentation av livsmedel samt om reklam för livsmedel, EGT L 310, 28.11.2001, s. 19.

³¹ Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2000/13/EG när det gäller uppgifter om ingredienser i livsmedel, KOM(2001) 433 slutlig, 2001/0199 (COD), 6.9.2001.

³² Rådets direktiv 90/496/EEG av den 24 september 1990 om näringsvärdesdeklaration för livsmedel, EGT L 276, 6.10.1990, s. 40.

hälsorelaterade påståenden. Det kom in drygt 80 kommentarer från medlemsstaterna och olika intressegrupper till kommissionens diskussionsunderlag om nutrition och fysiologiska påståenden³³ från 2001. Ett utkast till förslag om bl.a. bestämmelser för nutrition, fysiologiska påståenden och hälsopåståenden har utarbetats med beaktande av de inkomna kommentarerna. Detta förslag diskuterades med intressegrupperna och medlemsstaternas experter i juli 2002. Ett formellt förslag väntas kunna läggas fram för Europaparlamentet och rådet i början av 2003.

2.2.4 Konsumentutbildning

Konsumenterna behöver utbildning och information för att med hjälp av livsmedelsmärkningen kunna göra de riktiga kostvalen och via sin köpkraft kunna påverka marknaden. Konsumentutbildningen är en integrerad del av Europeiska gemenskapens konsumentpolitik.

Barn och ungdomar utgör en viktig målgrupp i sin egenskap av innehavare av tre roller, nämligen som självständiga konsumenter, som ”målgrupp” för andras inköp och som impuls- och idégivare i sina familjer. Kommissionen har stött den årliga tävlingen för unga konsumenter i Europa (*Young Consumer Competition*) som 2000–2001 hade nutrition och främjande av balanserad kost som tema.³⁴ Kommissionen har som redan nämnts dessutom stött det europeiska nätverket för hälsofrämjande skolor som verkar för bättre kostvanor och fysisk aktivitet i stödjande skolmiljöer och ett projekt för att få skolbarn och skolungdom att äta mer frukt och grönsaker (*Promoting and sustaining health through increased vegetable and fruit consumption among European schoolchildren*)³⁵. Ytterligare hälsofrämjande verksamhet planeras för andra målgrupper, bl.a. äldre och människor ute på arbetsplatserna (jfr 2.1.2 3 ovan).

2.3 Intern samordning inom kommissionen

Kommissionen har inrättat en arbetsgrupp för nutrition som sorterar under kommissionens gemensamma arbetsgrupp för hälsofrågor. Arbetsgruppen består av personal från många av de berörda politikområdena inom kommissionen. Gruppens mandat omfattar informationsutbyte, diskussioner om nödvändiga åtgärder för att utveckla nutritionspolitik och identifiering av övergripande gemensamma åtgärder. Man räknar med att arbetsgruppen kommer att sammanträda åtminstone två gånger per år.

Rundabordsamtalen under tiden mars 2001–maj 2002 mellan kommissionsledamöterna Franz Fischler (jordbruk, landsbygdsutveckling och fiske) och David Byrne (hälsa och konsumentskydd) har haft stor betydelse för samordningen av kommissionens livsmedels- och folkhälsopolitik.³⁶

---

³³ Discussion Paper on Nutrition Claims and Functional Claims, SANCO/1341/2001, Europeiska kommissionen.

³⁴ Rapport från kommissionen om handlingsplanen för konsumentpolitiken 1999-2001 och den allmänna ramen för gemenskapens verksamheter till förmån för konsumenterna 1999-2003, KOM(2001) 486 slutlig, 23.8.2001.

³⁵ <http://www.univie.ac.at/prochildren>.

³⁶ Ytterligare upplysningar finns att hämta på <http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/library/debate/index_en.html>.

3 KOSTRELATERADE ÅTGÄRDER PÅ ANDRA RELEVANTA POLITIKOMRÅDEN

3.1 Den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP)

Under de tio år som gått sedan reformprocessen inleddes har EU:s jordbrukspolitik utvecklats språngvis. Man försökte anpassa den gemensamma jordbrukspolitiken till internationella och budgetmässiga åtaganden, införa och stärka begreppet landsbygdsutveckling och stegvis övergå från produktstöd till producentstöd. Den gemensamma jordbrukspolitiken blev miljövänligare, socialt och etiskt medvetnare och mer kvalitetsinriktad. Genom reformpaketet Agenda 2000 skapades den europeiska jordbruksmodell i vilken landsbygdsutveckling och hållbarhet uttryckligen är bärande element i jordbrukspolitiken.

Trots detta finns det ännu glapp och det finns ett behov av att gå vidare. Under de senaste åren har det på samtliga nivåer framhållits att den gemensamma jordbrukspolitiken måste bli hållbarare. På Europeiska rådet i Göteborg förra året antogs t.ex. en strategi för hållbar utveckling som grundas på principen att de ekonomiska, sociala och miljömässiga verkningarna bör beaktas när politiska beslut fattas i framtiden. Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg 2002 bör också nämnas i detta sammanhang.

Jordbruket måste anpassas till de nya möjligheterna genom att sektorn görs konkurrenskraftigare och genom att jordbrukarna ges möjligheter att bli mer marknadsinriktade. Med landsbygdsutvecklingen, som blev jordbrukspolitikkens andra pelare i och med Agenda 2000, finns det även utrymme för förbättringar, särskilt vad gäller ansträngningarna för att göra den gemensamma jordbrukspolitiken hållbarare. En annan prioritering är de sociala hänsynen, både till allmänheten och till jordbrukarna: utgifterna för den gemensamma jordbrukspolitiken måste kunna motiveras i högre grad genom integrering av kvalitetstänkande i jordbrukspolitiken samtidigt som jordbrukarna garanteras en stabil inkomst.

Under de senaste tio åren har Europas jordbruk blivit konkurrenskraftigare genom övergången från prisstöd till direktstöd. Nu föreslås det i halvtidsöversynen att man helt och hållet skall överge marknadsstödet och frikoppla direktstödet från produktionen. Dessutom bör dessa stöd kopplas till efterlevnaden av EU:s krav på områdena folkhälsa, miljö, djurs hälsa och välbefinnande och växtskydd, för att bättre tillmötesgå samhällets förväntningar.

3.1.1 Den gemensamma jordbrukspolitiken och folkhälsan

Den gemensamma jordbrukspolitiken inverkar på många sätt på folkhälsan eftersom den verkar med en rad olika former av prisstöd, kvotssystem och åtgärder som syftar till att dra tillbaka produkter från marknaden, vilket påverkar såväl priserna som produktionsnivåerna och marknadsföringen av kött och mejeriprodukter, socker, frukt och grönsaker. Just nu pågår en omprövning av de befintliga åtgärderna som utgör en del av halvtidsöversynen av den gemensamma jordbrukspolitiken 2002. Ständigt arbete pågår för att utveckla verktyg för bedömning av de olika jordbrukspolitiska åtgärdernas inverkan på hälsan.

Det råder dock stor enighet om att säljfrämjande åtgärder kan vara användbara ur folkhälsosynpunkt för att främja goda kostvanor. Huvudansvaret för att marknadsföra jordbruksprodukter ligger hos producenterna, grossisterna, detaljhandeln, bearbetningsindustrin och medlemsstaterna. Europeiska gemenskapen kan dock spela en mycket positiv roll på området. Dess insatser för marknadsföringen kan nämligen stärka de åtgärder som nationella myndigheter och enskilda marknadsaktörer vidtar. Förutsättningen för

gemenskapens insatser är här principerna om subsidiaritet och komplementaritet. Som exempel kan nämnas det kommissionsstödda *European Olive Oil Medical Information Library*³⁷ och stöd från kommissionen till nationella organ för lokala marknadsföringskampanjer för särskilda produkter, såsom färsk och bearbetad frukt, färska och bearbetade grönsaker, kvalitetsviner, mjölkprodukter och nötkött.

3.1.2 Stöd till distributionen av vissa livsmedel

Den gemensamma jordbrukspolitiken omfattar bestämmelser om att stödja medlemsstaterna i fråga om distribution av vissa jordbruksprodukter som interventionslagras för utsatta befolkningsgrupper (se även avsnitt 3.8 nedan). Stöd har utgått för distribution av frukt och grönsaker, mjölk och mjölkprodukter samt nötkött. I en rapport om stödet till distribution av mjölk och mjölkprodukter till skolor som kommissionen lät utarbeta 1999 påpekas det att det är medlemsstaternas olika politik på området som är huvudorsaken till den varierande tillslutningen till skolmjölksprojektet i gemenskapen.³⁸

3.2 Den gemensamma fiskeripolitiken³⁹

Fisk spelar en viktig roll för goda kostvanor. Fiskens näringsmässiga betydelse har nyligen utvärderats av Nordiska ministerrådet.⁴⁰ En hållbar fiskeripolitik måste säkra tillgången på fisk på lång sikt. Därutöver krävs det ytterligare åtgärder för att bedöma de negativa hälsoeffekterna av vissa miljöföroreningar som återfinns i livsmedel såsom fisk (särskilt dioxiner och PCB) i förhållande till de näringsmässiga fördelarna med att äta fisk.

En grönbok om den framtida gemensamma fiskeripolitiken publicerades i mars 2001.⁴¹ I den gällande gemenskapslagstiftningen föreskrivs en översyn av den gemensamma fiskeripolitiken under 2002. Det föreskrivs också att rådet före den 31 december 2002 skall besluta om vilka anpassningar som måste göras. Under maj månad 2002 tillkännagavs detaljerade förslag till åtgärder för att bevara och utveckla det hållbara fisket, begränsa fiskekapaciteten och förbättra miljöskyddet; dessa sammanfattas i ett meddelande om en vägledande tidsplan för reformen.⁴² Det föreskrivs också att rådet före den 31 december 2002 skall besluta om vilka anpassningar som måste göras, särskilt när det gäller bestämmelserna om tillträde till vissa gemenskapsvatten.

Den största delen av fiskeriprodukterna härrör från fiskfångst, men vattenbrukets roll som leverantör av fisk och skaldjur ökar stadigt. Från vissa håll ser man användningen av farmakologiskt aktiva ämnen inom vattenbruket som ett problem.

---

³⁷ Ytterligare upplysningar finns att hämta på <http://europa.eu.int/comm/agriculture/prom/olive/medinfo/index.htm>.

³⁸ Evaluation of the School Milk Measure – final report, 1999. http://europa.eu.int/comm/agriculture/eval/reports/schoolmilk/index_en.htm.

³⁹ I bilaga V beskrivs den gemensamma organisationen av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter närmare.

⁴⁰ Fish as food II, Report from a Nordic Seminar (2001), TemaNord 2001:532, Nordiska ministerrådet, Köpenhamn.

⁴¹ Grönbok om den framtida gemensamma fiskeripolitiken, KOM(2001) 135 slutlig, 20.3.2001.

⁴² Ytterligare upplysningar finns att hämta på http://europa.eu.int/comm/fisheries/reform/proposals_sv.htm.

3.3 Miljöpolitik

En hög miljöskyddsnivå spelar en viktig roll för utbudet av allsidiga och säkra livsmedel som krävs för hälsosam kost. Europeiska kommissionen verkar för att främja ett hållbart jordbruk och att integrera miljöhänsyn i jordbrukspolitiken.

Exempel på det som kan påverka livsmedelskvaliteten är föroreningar och förekomst av rester av jordbrukskemikalier i livsmedel. Miljöföroreningar, t.ex. tungmetaller, långlivade organiska föroreningar och föroreningar i samband med strålning, kan spridas direkt ut i miljön, i mark, luft eller vatten. Rester av bekämpningsmedel, närsalter och tungmetaller kan även härröra från vissa odlingsmetoder såsom växtskydd, gödsling och spridning av slam.

Det ovannämnda exemplet med dioxiner och PCB i fisk (punkt 3.2) illustrerar det nära sambandet mellan miljön och livsmedelskvaliteten och understryker vikten av miljöpolitiska åtgärder för säkra livsmedel. Inom ramen för miljö- och hälsopolitiken och som reaktion på dioxinkriserna antog kommissionen i oktober 2001 meddelandet ”Gemenskapens **strategi för dioxiner, furaner och polyklorerade bifenyler**” (KOM(2001) 593) där det fastställs en integrerad strategi för att genom en minskning av förekomsten av dioxiner och PCB *i miljön, i foder och i livsmedel* minska människors exponering för ämnena.

I det **sjätte miljöhandlingsprogrammet**, som sammanfattar EU:s miljöpolitik under de närmaste tio åren, har ”miljö- och hälsofrågor” prioriterats med det övergripande målet att nå en miljö kvalitet där nivåerna av föroreningar från mänsklig verksamhet inte medför någon nämnvärd inverkan på eller några risker för människors hälsa, ej heller genom livsmedelskedjan.

Europeiska kommissionen verkar för att främja ett hållbart jordbruk och att integrera miljöhänsyn i jordbrukspolitiken.

Kommissionen har genomfört övervakning av resthalter av bekämpningsmedel i EU:s medlemsstater, Norge och Island.

3.4 Näringslivspolitik

Gemenskapens livsmedelspolitik, som ursprungligen utformades på 1960-talet, betydde för livsmedelsindustrin att den måste uppfylla ett ramverk av rättsliga föreskrifter inriktade på skydd av folkhälsan och konsumentupplysning. Föreskrifterna hade även betydelse för upprättandet av den inre marknaden eftersom de samtidigt bidrog till att underlätta produktionsvillkoren och handeln inom gemenskapen.

Vad gäller näringsbehovet uppmuntrar kommissionen den livsmedelsbearbetande industrin att på lämpligt sätt tillmötesgå konsumenternas nya krav. Med hjälp av innovationer bidrar livsmedelsindustrin till goda kostvanor och till att tillfredsställa särskilda befolkningsgruppers behov genom att tillhandahålla ett brett sortiment av livsmedelsprodukter. Genom att medverka till vetenskaplig utveckling kan livsmedelsindustrin reagera på konsumenternas behov av näringsrika och hälsosamma livsmedel, bl.a. genom att öka utbudet på lättprodukter och livsmedel som är rika på t.ex. fibrer. Det handlar om en kontinuerlig process som går hand i hand med den vetenskapliga utvecklingen.

En nyligen genomförd undersökning visar att hälsoaspekterna visserligen är en viktig faktor som påverkar livsmedelsvalen, men att konsumenterna lägger större vikt vid priset, kvaliteten och smaken.⁴³ Livsmedelsindustrin skall sålunda erbjuda produkter som uppfyller hela spektrumet av konsumentkrav, dvs. smak, kvalitet och näringsvärde till rimliga priser. I samband med detta samarbetar kommissionen med tillverkarna för att förbättra näringsvärdet på bearbetade livsmedel.

Livsmedelsindustrin medverkar dessutom inom ramen för det femte ramprogrammet för forskning i flera forskningsprojekt och samordnade åtgärder.

3.5 Politiken för den inre marknaden

3.5.1 Fri rörlighet för varor

Den inre marknads centrala uppgift är – vilket även poängteras i vitboken om livsmedelssäkerhet – att se till att konsumenterna erbjuds ett stort utbud av säkra produkter av hög kvalitet från samtliga medlemsstater. Detta krav ligger till grund för bestämmelserna om fri rörlighet för varor inom gemenskapen. Bestämmelserna bygger på följande principer:

Först och främst skall konsumenterna ha möjlighet att göra sina val med kännedom om alla fakta. Därför är bestämmelserna om märkning av livsmedel så avgörande. Dessa bestämmelser har harmoniserats på gemenskapsnivå genom direktiv 2000/13/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning och presentation av livsmedel samt om reklam för livsmedel⁴⁴ (se avsnitt 2.2 Konsumentpolitik).

Begränsningar av den fria rörligheten för livsmedel är endast motiverade i de fall då den medlemsstat på vars territorium livsmedlet saluförs kan påvisa att en risk för konsumenternas hälsa föreligger. I sådana fall kan medlemsstaten fritt inskränka saluföringen av den berörda livsmedelsprodukten, eller till och med förbjuda saluföringen, om den kan bevisa att produkten utgör en hälsorisk eller om det på grundval av befintliga vetenskapliga rön är motiverat att åberopa försiktighetsprincipen.

3.5.2 Fri rörlighet för kvalificerade yrkesutövare

Yrkena dietist och nutritionist omfattas av direktiv 89/48/EEG⁴⁵ och 92/51/EEG⁴⁶ genom vilka en allmän ordning för erkännande av yrkeskvalifikationer upprättades. Enligt direktiven får en medlemsstat i princip inte vägra en EU-medborgare att inom sitt territorium utöva ett yrke som är reglerat om personen är kvalificerad att utöva yrket i en annan medlemsstat.

---

⁴³ IEFS (1996). A pan-EU survey of Consumer Attitudes to Food, Nutrition and Health. Report Number 1. Dublin: Institute of European Food Studies.

⁴⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/13/EG av den 20 mars 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning och presentation av livsmedel samt om reklam för livsmedel. EGT L 109, 6.5.2000, s. 29.

⁴⁵ Rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier. EGT L 19, 24.1.1989, s. 16.

⁴⁶ Rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48/EEG. EGT L 209, 24.7.1992, s. 25.

Enligt information från nationella myndigheter är yrket dietist reglerat i 14 medlemsstater medan yrket nutritionist inte är reglerat i någon medlemsstat.

Så länge det inte finns några harmoniserade utbildningsvillkor får myndigheterna i värdmedlemsstaten kräva att invandrare skall styrka sin yrkeserfarenhet eller uppfylla ytterligare krav, för att överbrygga skillnaderna mellan invandrarens utbildning och den utbildning som krävs i värdmedlemsstaten. Med hjälp av erkännandet kan EU-medborgare från andra länder utöva sitt yrke i värdmedlemsstaten på samma villkor som denna stats medborgare.

3.6 Forskningspolitik

3.6.1 Gemensamma forskningscentret (GFC)

Stöd till genomförandet av lagstiftning på livsmedels- och foderområdet

Det gemensamma forskningscentret är ett generaldirektorat inom kommissionen och därigenom oberoende av kommersiella och nationella intressen. Dess huvudsakliga uppgift är att erbjuda vetenskaplig rådgivning och tekniskt kunnande som stöd för EU:s politik. Det gemensamma forskningscentret består av sju vetenskapliga institut varav Institutet för referensmaterial och referensmätningar och Institutet för konsumenthälsa och konsumentskydd tillhandahåller Europeiska kommissionen tjänster i fråga om att ta fram lagstiftning avseende livsmedel och foder. Centret medverkar även vid harmoniseringen av analysförfaranden i syfte att ta fram tillförlitliga uppgifter för riskvärdering och kontrollera efterlevnaden av märkningsförfordningarna. Tekniskt stöd ges till EU:s medlemsstater och kandidatländerna för att underlätta genomförandet av lagstiftning om livsmedels- och foderkontroller.

Arbetsprogrammet för det sjätte ramprogrammet för forskning, inom ramen för GFC:s fleråriga arbetsprogram, omfattar fortsatta kontroller av livsmedels och foders säkerhet och kvalitet. Detta innefattar även provtagningsmetoder för TSE, genmodifierade organismer, ekologiska livsmedel och födoämnesallergier.

Arbetsplanen för 2002 inom ramen för det fleråriga arbetsprogrammet omfattar fortsatt utveckling och användning av analystekniker för kontroll av livsmedelskvaliteten, provtagning av nötkreaturssjukdomen BSE och verifiering av detektionsmetoder för genetiskt modifierade livsmedel. Därutöver pågår förberedelser för hälsorelaterade aktiviteter som skall genomföras under det sjätte ramprogrammet, bl.a. undersökningar av ekologiska livsmedel och födoämnesallergier.

3.6.2 Stöd till forskning: Eurostat

Europeiska gemenskapernas statistikkontor, Eurostat, förser EU med europeisk statistik som möjliggör jämförelser mellan länder och regioner. Eurostats huvudsakliga uppgift är att förse kommissionen och andra europeiska institutioner med statistik och data så att de kan definiera, genomföra och analysera gemenskapens politik.

Eurostat har ett brett utbud av data om kostrelaterade frågor, bl.a. livsmedelsproduktion, livsmedelskonsumtion, produktbalanser och indikatorer för livsmedelsförsörjningen, liksom hushållsinkomst, indikatorer för socioekonomisk utveckling och andra indikatorer som rör nutrition, såsom fetma och kostrelaterade sjukdomar. Eurostat spelar också en viktig roll när

det gäller att utarbeta uppsättningar av data så att gemensamma standarder används för att ta fram uppgifter, och jämförbar information kan lämnas till de olika medlemsstaterna (och nu även till kandidatländerna). Detta kommer att vara av stort värde bl.a. för Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, som ansvarar för att samla in och analysera uppgifter om kost, exponering och annat som är relevant med tanke på eventuella risker, och som behövs för att man skall kunna övervaka säkerheten genom hela livsmedelskedjan.

3.6.3 *Gemenskapsfinansierade forskningsprogram och nutrition*

Gemenskapsfinansierad forskning⁴⁷ om livsmedelsproduktion, livsmedelssäkerhet, hälsa och nutrition har varit en mycket viktig och framgångsrik aspekt av ramprogrammen för forskning under de två senaste årtiondena (se bilaga IV för ytterligare uppgifter om de projekt som fått stöd). Under det femte ramprogrammet (FP5, 1998–2002) har forskningsprojekt som rör nutrition finansierats inom programmet ”Livskvalitet och förvaltning av de levande resurserna (bioresurserna)”, nyckelåtgärd 1 ”Livsmedel, kost och hälsa”, där nutrition har varit ett viktigt område vid sidan av livsmedelsteknik och livsmedelssäkerhet. Därutöver har nutrition ingått i områdena livsmedelsteknik och råvaror, inklusive nya biologiska råvaror.

Nyckelåtgärd 1 tog sikte på att öka kunskaperna om de faktorer som påverkar kundernas förtroende för att livsmedlen är säkra och hälsosamma. Konsumenterna har fått ökad betydelse inom nutritionsforskningen inom nyckelåtgärd 1, eftersom endast forskningsprojekt som omfattade konsumentaspekter har beviljats finansiering i de två senaste förslagsomgångarna, som publicerades 2000 och 2001. Dessa rör bl.a. följande:

- Tillfredsställande av konsumenternas behov och bättre konkurrenskraft för Europas livsmedelssektor: Målet är att utveckla strategier som kan bidra till ökad kunskap om konsumenternas krav, föreställningar och värderingar, och att samtidigt på ett effektivare sätt informera konsumenterna om frågor i samband med livsmedelsrisker samt förbättra kvaliteten på livsmedelsprodukter. Detta skulle leda till att den innovativa potentialen, konkurrenskraften och sysselsättningen ökade inom den europeiska industrin.
- Kunskap om nutritionens roll för hälsa och välbefinnande: Målet är att förbättra kunskapen och medvetenheten om vilken roll nutrition, kost och livsstil spelar för att främja och bevara hälsan och förebygga sjukdomar, och att uppmuntra konsumenterna att välja livsmedel med högt näringsvärde samt underlätta utvecklingen av hälsofrämjande produkter och kostvanor och främja kunskapen om dessa.

Projekten under detta program har referentbedömts. Mervärdet på EU-nivå och bidraget till EU:s politik var ett av de kriterier som bedömdes, men även andra kriterier beaktades: vetenskaplig och teknisk kvalitet och innovation; resurser, partnerskap och projektledning; bidrag till gemenskapens sociala mål; ekonomisk utveckling och vetenskapliga och tekniska utsikter. Bilaga IV innehåller en förteckning över de projekt som finansieras genom de fjärde och femte ramprogrammen.

---

⁴⁷ Europeiska kommissionens finansiering av forskningsprojekt om nutrition skall ses som ett komplement till den nationella finansiering som beskrivs i Food safety, diet and health: An overview of research across Europe (1999), Europeiska kommissionen, Luxemburg. EUR 18493.

I det sjätte ramprogrammet för forskning (2002–2006)⁴⁸ läggs stor vikt vid sambandet mellan vetenskap och politik, och programmet är uppbyggt kring de tre målsättningarna att koncentrera och integrera gemenskapens forskningsverksamhet, att strukturera det europeiska området för forskningsverksamhet och att förstärka grunden för detta område. Det första målet innehåller sju prioriterade tematiska områden, varav ett är "Livsmedelssäkerhet och livsmedelskvalitet". Syftet med de åtgärder som vidtas inom detta område är att skapa integrerade vetenskapliga och tekniska förutsättningar för en utveckling av system för produktion och distribution av säkra och hälsosamma livsmedel och för hantering av de risker som uppstår i samband med livsmedel. På det här området är nutritionsforskningen främst inriktad på insatserna "Epidemiologin bakom kostrelaterade sjukdomar och allergier" och "Kostens inverkan på hälsan". På detta prioriterade tematiska område är syftet att säkerställa att konsumentskyddet är den drivande kraften bakom utvecklingen av nya och säkrare livsmedel och foderproduktionskedjor, dvs. "från jord till bord".

Nutritionsaspekterna täcks även av insatserna "Säkrare och miljövänliga tillverkningsmetoder och sundare livsmedel", "Konsekvenser för människors hälsa av djurfoder" och "Miljöriskers inverkan på hälsan". Forskningen skall bedrivas genom nätverk av spetsforskningscentra, integrerade projekt, särskilda målinriktade projekt, samordnade åtgärder samt genom Europeiska unionens deltagande i nationell forskningsverksamhet som genomförs gemensamt i enlighet med artikel 169 i fördraget. Genom ramprogrammets verksamhet i fråga om internationellt samarbete med utvecklingsländer gjordes i det förgångna betydande investeringar i nord-sydbaserat forskningssamarbete om nutritionsfrågor bland den fattiga befolkningen, och för närvarande pågår i alla OSS-länderna ett viktigt forskningsprojekt om sambandet mellan livsstil, inklusive nutrition, och hälsa inom ramen för INCO-Copernicus.

För utvecklingsländerna kommer det även under det sjätte ramprogrammet för forskning att finnas medel för fortsatt forskning om nutrition och barns hälsa, med särskild tonvikt på mikronäringsämnen.

3.7 Socialpolitik

3.7.1 Socialpolitik och nutrition

Socialpolitiken kan bidra väsentligt till att skapa jämlik hälsa och förbättra nutritionen. Genom stöd till utbildning kan denna politik främja bättre livsstilsval och goda kostvanor. Socialpolitiska åtgärder för att öka inkomsterna kan såsom anges i gemenskapens handlingsprogram mot social utslagning 2002–2006⁴⁹ förväntas öka tillgången till livsmedel av hög näringskvalitet.

Kommissionen ställer dessutom livsmedel till förfogande för utdelning till de sämst ställda i gemenskapen, i enlighet med en rådsförordning från 1987.⁵⁰ Med denna åtgärd får

---

⁴⁸ Europaparlamentets och rådets beslut nr 1513/2002/EG av den 27 juni 2002 om sjätte ramprogrammet för Europeiska gemenskapens verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration med syfte att främja inrättandet av det europeiska området för forskningsverksamhet samt innovation (2002–2006). EGT L 232, 29.8.2002, s. 1.

⁴⁹ Ytterligare upplysningar finns att hämta på <http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/ex_prog_en.htm>.

⁵⁰ Rådets förordning (EEG) nr 3730/87 av den 10 december 1987 om allmänna bestämmelser för leverans av livsmedel från interventionslager till utsedda organisationer för utdelning till de sämst ställda i gemenskapen. EGT L 352, 15.12.1987, s. 1.

medlemsstaterna stöd till att göra livsmedel i interventionslager tillgängliga för vissa organisationer som är berättigade att ta emot och dela ut dessa livsmedel.

3.7.2 Socialpolitik och amning

Direktiv 92/85/EEG⁵¹ om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar antogs 1992. Eftersom amning anses vara gynnsam för spädbarns hälsa syftar direktivet till att skydda yrkesverksamma kvinnor som vill amma sina barn genom att ge dem möjlighet till åtminstone 14 veckors barnledighet. Därutöver fastställs i direktivet flera bestämmelser om skydd av kvinnor som efter barnledigheten vill amma på arbetet.

Enligt artikel 14.6 i direktivet är rådet skyldigt att ta upp direktivet till förnyad prövning. Denna undersökning har uppdagat ett antal möjliga problem:

- Direktivet gäller för alla gravida arbetstagare, men definitionerna för arbetstagare som ammar och arbetstagare som nyligen har fött barn hänvisar till nationell lagstiftning och varierar därför från medlemsstat till medlemsstat.
- Barnledighetens minimilängd skall enligt direktivet vara minst 14 veckor. Barnledigheten varierar från 18 veckor i Förenade kungariket till 28 veckor i Danmark⁵². Kombinationen av obligatorisk barnledighet och obetald ledighet behöver eventuellt undersökas närmare.
- Antalet kvinnor som har betald barnledighet och den period som de har betald ledighet varierar också mycket.

Undersökningen har även visat på andra svårigheter som kan begränsa skyddet för förvärvsarbetande kvinnor som omfattas av direktivet och kommissionen kommer att överväga hur man kan göra framsteg inom dessa områden. Kommissionen avser att lägga fram en ny rapport om genomförandet av direktiv 92/85/EEG under 2003 med utgångspunkt i uppgifter från medlemsstaterna.

3.8 Utbildningspolitik

Hälsa och nutrition är av avgörande betydelse för framgångsrik utbildning, särskilt de ungas utbildning. De ungas nutrition är en mycket viktig faktor för hur strategin för hållbar utveckling, som också omfattar utbildningssystem i utvecklingsländerna, slår ut. Detta gäller dock även i de fattigare delarna av själva gemenskapen.

Förutom i samband med hållbar utveckling är nutrition även relevant i samband med hälsa i Europeiska gemenskapen och inte bara i dess fattigare delar. Det borde finnas mer information och utbildning riktad till allmänheten om nutrition och vad som är goda kostvanor, särskilt i utbildningssystemen.

---

⁵¹ Rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar (tionde särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG). EGT L 348, 28.11.1992, s. 1.

⁵² Enligt uppgifter i Missoc (det ömsesidiga informationssystemet om socialt skydd i gemenskapen).

3.9 Politiken för audiovisuell kommunikation

Kommissionen har med hänvisning till fördraget stött medlemsstaterna i utarbetandet av gemensam politik och praxis på det audiovisuella området, bl.a. för radio, tv och andra medier. Det har bl.a. handlat om att skapa ett regelverk som möjliggör en effektiv gemensam marknad för sändningsverksamhet och som syftar till att skydda minderåriga mot skadligt audiovisuellt innehåll. Under 2002 utarbetades och publicerades en rapport om den aktuella situationen vad gäller reglering av reklam som riktar sig till minderåriga.⁵³ Åtgärder för att skydda minderåriga mot skadligt audiovisuellt innehåll fastställdes 1998⁵⁴ och konsumentkommittén har diskuterat förslag om att inskränka vissa typer av livsmedelsreklam riktade till barn (se ovan).

Mediabilder som bidrar till att skapa kulturella definitioner av skönhet och attraktivitet erkänns vara en av de faktorer som har lett till ökningen av ätstörningar.⁵⁵ I rådets resolution om behandlingen av kvinno- och mansbilden i reklam och media⁵⁶ uppmanas medlemsstaterna att stödja reklambranschen och media att erkänna de negativa följder som könsstereotyper kan få för den fysiska och psykiska hälsan hos befolkningen i allmänhet och hos unga i synnerhet.

3.10 Utvidgning och externt bistånd

3.10.1 Utvidgningen av gemenskapen

Utvidgningsförfarandet omfattar förhandlingar med kandidatländerna om jordbruk, livsmedelssäkerhet, reklam, konsumenters rättigheter och fri rörlighet för varor, frågor som alla kan påverka utbudet av och tillgången till näringsrika livsmedel för människorna i kandidatländerna. Förhandlingarna kan eventuellt även påverka bl.a. kvaliteten och priset på livsmedel som införs från kandidatländerna till gemenskapens nuvarande medlemsstater. Det nya folkhälsoprogrammet kommer dessutom att vara öppet för kandidatländerna under förutsättning att det slutits samförståndsavtal med det kandidatland som vill delta i programmet. För att uppmuntra kandidatländerna att medverka i programmet anordnade kommissionen ett seminarium om programmet för kandidatländerna i Luxemburg i juli 2002.

3.10.2 Program för externt bistånd

Kommissionen inledde 1999 arbetet med att fastlägga sin politik för att stödja landsbygdsutvecklingen i utvecklingsländerna och publicerade ett dokument om de politiska riktlinjerna.⁵⁷ Detta tyder på en omläggning av strategin från en som prioriterade exportgrödor och grödor för nationell självförsörjning med livsmedel till en som prioriterar hållbar

---

⁵³ Study on the impact of television advertising and teleshopping on minors: International and European regulation and self-regulation, finns att hämta på adressen <http://europa.eu.int/comm/avpolicy/stat/studi_en.html>.

⁵⁴ Rådets rekommendation av den 24 september 1998 om utvecklingen av konkurrenskraften hos den europeiska industrin för audiovisuella tjänster och informationstjänster genom främjande av nationella system för att uppnå en jämförbar och effektiv skyddsnivå för minderåriga och för den mänskliga värdigheten. EGT L 270, 7.10.1998, s. 48.

⁵⁵ EDAP (Eating Disorders Awareness and Prevention, Inc.) <<http://www.edap.org/>>.

⁵⁶ Rådets resolution 95/C 296/06 av den 5 oktober 1995 om behandlingen av kvinno- och mansbilden i reklam och media. EGT C 296, 10.11.1995, s. 15.

⁵⁷ European Policy to Support Rural Development, Policy Orientation Paper (februari 2000) <<http://europa.eu.int/comm/development/rurpol/>>.

utveckling av landsbygdsbefolkningens försörjning. Praktiska åtgärder skall bl.a. inriktas på områdena utbildning, hälsa och resursförvaltning samt boskapsskötsel och fiske.⁵⁸

Livsmedelsförsörjning, jordbruk, hälsa och nutrition är frågor som tas upp i Cotonouavtalet om gemenskapens och medlemsstaterna utvecklingsbistånd till stater i Afrika, Västindien och Stilla havet (AVS).⁵⁹ Europeiska gemenskapen ratificerade avtalet den 16 januari 2002. Det förväntas bli ratificerat av 13 av EU:s 15 medlemsstater till slutet av 2002 och hade i april 2002 ratificerats av 44 av AVS-staterna (51 krävs). Enligt avtalet skall samarbetet på områdena hälsovård och nutrition omfatta stöd till nutritionsprogram och nutritionsprojekt samt bistånd till uppförande och underhåll av forskningsinstitut, universitetsinstitutioner och specialistskolor för folkhälsa och nutrition i AVS-länderna.

Kommissionen deltar i Världslivsmedelsprogrammet (*World Food Programme*, WFP) och stödjer utvecklingsprojekt, där livsmedelsbistånd ingår som en komponent, och ett flerårigt program för livsmedelsförsörjning som omfattar både livsmedelsbistånd och finansiellt stöd. Programmen för livsmedelsförsörjning lägger allt större vikt vid behovet av att ge mindre gynnade grupper, särskilt kvinnor, möjlighet och makt att påverka sin situation och främja deras medverkan i utvecklingsprocessen.⁶⁰

Europeiska gemenskapens kontor för humanitärt bistånd (ECHO) tillhandahåller akut bistånd och genomför därmed förknippade åtgärder för människor som drabbats utanför Europeiska unionen.⁶¹ ECHO publicerar en rad rapporter och utvärderingar⁶² som tar upp frågor som rör livsmedelsförsörjning, hälsa och nutrition för bestämda länder, flyktinggrupper eller katastroffer.

3.11 Verksamhet med multilaterala organ

3.11.1 FAO, WHO och Codex Alimentarius

Förutom på området utvecklingsbistånd är Europeiska kommissionen aktiv i många internationella organ, av vilka ett flertal är särskilt inriktade på frågor som rör livsmedel och nutrition: FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), Världshälsoorganisationen (WHO) och underorganet Codex Alimentarius som reglerar standarder för internationell handel med livsmedel.

FAO samordnar Världslivsmedelsprogrammet, som gemenskapen bidrar till, och är samtidigt en av de främsta källorna för information om livsmedelsproduktion, import och export och bedömningar av nationella konsumtionsmönster för livsmedel. Den statistiska databasen innehåller användbart material om kost- och nutritionsutvecklingen under de senaste 40 åren för varje medlemsstat och för hela gemenskapen. En rad av FAO:s aktiviteter på området

---

⁵⁸ Se strategidokumentet för jordbruk, boskapsskötsel och fiske, och särskilda länderstudier, som finns att hämta på adressen <<http://europa.eu.int/comm/development/rurpol/outputs>>.

⁵⁹ Partnerskapsavtal mellan medlemmarna i gruppen av stater i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet, å ena sidan, och Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å andra sidan, undertecknat i Cotonou, Benin, den 23 juni 2000.

⁶⁰ Se bl.a. European Commission's Food security Strategy for Bangladesh, 1999–2002, 1999.

⁶¹ ECHO Aid Policy 2002 (2002), European Humanitarian Aid Office.

⁶² De senast rapporterna finns att tillgå på adressen <<http://europa.eu.int/comm/echo/en/evaluation/reports2001.htm>>.

livsmedelssäkerhet genomförs även i samarbete med WHO. Europeiska gemenskapen är medlem av FAO.

Världshälsoorganisationen bistår vid samordningen av nationell och internationell hälsopolitik, bl.a. på områdena livsmedelssäkerhet och föroreningar samt nutrition.⁶³ WHO:s regionkontor för Europa har tre gånger under perioden 1994–2000 genomfört undersökningar av de uppgifter om nutritionspolicy och praxis på området som samtliga regeringar inom området har rapporterat. De senaste uppgifterna för perioden 1999–2000 förväntas bli publicerade i slutet av 2002. På WHO:s webbplats⁶⁴ finns även uppgifter om de enskilda länderna.

Kommissionen har dessutom stött arbetet inom WHO:s regionkontor för Europa för att förbättra, stärka och stödja kandidatländerna i analys, utvärdering och övervakning av folkhälsofrågor. Detta har inbegripit att ta fram en serie ”*Highlights on health*” för varje kandidatland där det ges en översikt över hälsan och hälsosituationen i varje land.⁶⁵ I dessa rapporter jämförs förhållandena i varje land med förhållandena i andra kandidatländer och även i EU:s medlemsstater. Rapporterna skall tillsammans med ytterligare informationsmaterial underlätta bedömningen av gemenskapspolitikens inverkan på hälsostatus och hälso- och sjukvården i kandidatländerna.

Codex Alimentarius är ett gemensamt organ för FAO och WHO som fastställer standarder för internationell handel med livsmedel. Efterlevnad av Codex standarder anses vara tillräckligt för att uppfylla de internationella skyldigheterna enligt Världshandelsorganisationens avtal om tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder, och strängare krav skall motiveras särskilt av medlemmarna. Alla EU:s medlemsstater är medlemmar av Codex och gemenskapen har observatörsstatus. Kommissionen och medlemsstaterna bemödar sig om att utarbeta gemensamma synpunkter på frågor som faller under gemenskapslagstiftningens behörighet och dessa läggs fram i form av positionsdokument som samordnas av Generaldirektoratet för hälsa och konsumentskydd. Bland de ämnen som är relevanta för nutrition kan nämnas näringsvärdesdeklarationer för livsmedelsprodukter, näringspåståenden som används vid marknadsföring av livsmedel samt standarder för sammansättningen av näringsämnen i speciallivsmedel.

3.11.2 TRIPs och nutrition

I avtalet om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter (TRIPs) fastställs bl.a. skydd av immateriella rättigheter till uppfinningar som rör växtsorter och växtgenetiska resurser. Tillämpningen av immateriella rättigheter på uppfinningar som rör livsmedelsgrödors genetiska resurser kan inverka på handeln, livsmedelsförsörjningen, den biologiska mångfalden för livsmedelsgrödor och producenternas utkomst. Såväl ett antal icke-statliga organisationer som vissa av WTO:s medlemmar i WTO:s TRIPs-råd har uttryckt farhågor vad gäller detta.

---

⁶³ Se <<http://www.who.int/hpr/nutrition>>.

⁶⁴ Se <<http://www.euro.who.int/countryinformation>>.

⁶⁵ Highlights on Health in the Applicant Countries to the European Union, som finansierats under mål C i åtgärdsprogrammet för hälsoövervakning och artikel 1.2 och bilaga 1 c i Europaparlamentets och rådets beslut 1400/97/EG. <http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/monitor/index_en.htm>.

Kommissionens generaldirektorat för handel planerar att beställa en studie av hur skyddet av de immateriella rättigheterna kan inverka på livsmedelsförsörjningen, särskilt i utvecklingsländerna. Syftet är att undersöka om skyddet av de immateriella rättigheterna till växtgenetiska resurser kan ha positiva eller negativa konsekvenser för livsmedelsförsörjningen och att ta fram underlag för eventuella åtgärder för att optimera samspelet mellan skyddet av de immateriella rättigheterna och livsmedelsförsörjningen. Studien kommer att inledas under hösten 2002.

I ett nyligen framlagt utkast till ett meddelande om förhållandet mellan TRIPs-avtalet och konventionen om biologisk mångfald och skyddet av traditionell kunskap och folklöre (lades fram på TRIPs-rådets möte i september) anser Europeiska gemenskapen att det under vissa omständigheter kan argumenteras för jordbrukarnas rättigheter enligt artiklarna 27.3 b och 30 i TRIPs-avtalet. I det här sammanhanget hänför sig jordbrukarnas rättigheter till undantag från patenträttigheterna och växtsortsrättigheterna vad gäller livsmedel till förmån för små och självförsörjande bönder i utvecklingsländerna och i de minst utvecklade länderna, likaväl som i industriländerna.

3.11.3 WTO:s geografiska beteckningar

Geografiska beteckningar är en fråga som kommer att diskuteras i Världshandelsorganisationens nya förhandlingsrunda. Eftersom geografiska beteckningar skyddar en rad produkter som tillverkas eller odlas i vissa områden, men inte av vissa bestämda företag, kan dessa gynna både små och stora producenter. Geografiska beteckningar kan öka investeringarna och skapa avsättningsmöjligheter för områden som är i behov av utveckling och dessutom skydda den biologiska mångfalden och miljö kvaliteten i dessa områden.

4 OPERATIONELLA MÅL

Målet för en nutritionspolitik är att förbättra hälsan och livskvaliteten hos befolkningen i alla åldrar och att minska risken för sjukdomar genom att främja goda kostvanor och en hälsosam livsstil. Även om gemenskapens verksamhet på nutritionområdet nödvändigtvis måste vara begränsad kan det allmänna målet översättas i operationella mål, vilket även sker.

Kostmönster och kostvanor varierar kraftigt mellan och inom medlemsstaterna liksom även förekomsten av kostrelaterade sjukdomar. Nationella, regionala och lokala myndigheter har därför ofta ett bättre utgångsläge än gemenskapen att organisera informationskampanjer som riktar sig till de enskilda medborgarna. Gemenskapens nutritionarbete bör stödja medlemsstaternas genom att tillhandahålla redskap för att utarbeta politik, stödja genomförandet av politik samt jämföra och utbyta erfarenheter.

I vitboken om livsmedelssäkerhet lades en rad förslag fram, vilket skapade förväntningar på åtgärder från kommissionens sida. Dessa togs upp i rådets resolution av den 12 december 2002, där rådet noterade kommissionens förslag om att utarbeta en övergripande och enhetlig nutritionspolitik och en handlingsplan. Rådet uppmanade kommissionen att integrera nutritionen i all annan gemenskapspolitik, att utveckla redskap för övervakning av kostrelaterad hälsa och de faktorer som inverkar på denna, att utveckla användningen av näringsvärdesdeklarationer och andra möjligheter till konsumentinformation samt att beakta många andra åtgärder (se bilaga VII).

Dessa frågor kommer att behandlas vid genomförandet av det nya folkhälsoprogrammet 2003–2008 och vitboken om livsmedelssäkerhet.

BILAGA I Kost- och nutritionsutmaningar som EU:s medlemmar står inför

Det råder allmän vetenskaplig enighet om att de kostrelaterade riskfaktorerna är en bidragande orsak till många av de stora sjukdomarna hos EU:s befolkning. Exempel på dessa ges i tabellen nedan (sammanställd med hjälp av rapporter från Eurodietkonferensen⁶⁶ och utkastet till WHO:s expertgranskning av kost och kroniska sjukdomar⁶⁷):

Exempel på möjliga korrelationer mellan vissa sjukdomstillstånd och kostrelaterade riskfaktorer:

Sjukdomstillstånd	Kostrelaterad riskfaktor
Högt blodtryck	Otillräcklig konsumtion av frukt och grönsaker. Hög alkoholkonsumtion. Hög saltkonsumtion.
Hjärt-kärlsjukdomar	Otillräcklig konsumtion av frukt och grönsaker. Hög konsumtion av mättade fettsyror. Otillräcklig konsumtion av fiberrika livsmedel.
Cancer (särskilt tjocktarms-, bröst-, prostata- och magcancer)	Otillräcklig konsumtion av frukt och grönsaker. Hög alkoholkonsumtion. Hög saltkonsumtion. Otillräcklig konsumtion av fiberrika livsmedel. Otillräcklig fysisk aktivitet, övervikt.
Fetma	Högt energiintag. Otillräcklig fysisk aktivitet.
Typ 2-diabetes (åldersdiabetes)	Fetma. Otillräcklig fysisk aktivitet.
Benskörhet (osteoporos)	Otillräckligt kalciumintag. Otillräckligt intag av D-vitamin. Otillräcklig fysisk aktivitet.
Karies	Frekvent konsumtion av fermenterbara kolhydrater/sockrade livsmedel eller drycker ⁶⁸ .
Tandlossning	Konsumtion av sura livsmedel och drycker eller sur frukt.
Jodbristsjukdomar	Otillräcklig konsumtion av fisk eller jodberikade livsmedel.
För tidigt födda barn och låg födelsevikt	Otillräckligt näringsintag via kosten.
Järnbristanemi	Otillräckligt järnintag eller inget järnintag alls. Otillräcklig konsumtion av frukt, grönsaker och kött.
Neuralrörsmisbildning (spina bifida)	Otillräckligt intag av folat och folsyra. Otillräcklig konsumtion av frukt och grönsaker.
Låg motståndskraft mot infektioner	Otillräcklig konsumtion av frukt och grönsaker. Otillräcklig konsumtion av mikronäringsämnen. Otillräcklig amning.

⁶⁶ Eurodietkonferens på Kreta i maj 2000 (publicerad som Nutrition & Diet for Healthy Lifestyles in Europe: Science & Policy Implications. Eurodiet core report, University of Crete, juli 2000).

⁶⁷ Draft joint WHO/FAO expert consultation on diet, nutrition and the prevention of chronic diseases, WHO, Genève, 2002 (se <<http://www.who.int/hpr/nutrition/>>).

⁶⁸ Trots att munhygien och fluoranvändning (fluoriderat vatten, tandvårdsprodukter innehållande fluor) förebygger karies förblir den ofta förekommande användningen av socker en självständig riskfaktor för sjukdomen.

Anorexi, bulimi, hetsättningsstörning	Självsvält och stor viktförlust eller fetma.
Födoämnesallergier	Allergener i maten.
Smittsamma matförgiftningar	Patogena mikroorganismer i maten.
Icke smittsamma matförgiftningar	Patogena ämnen i maten: t.ex. dioxin, kvicksilver, bly och andra tungmetaller, resthalter av lantbrukskemiska produkter samt andra främmande ämnen.

Utmaningar i fråga om nutrition som Europeiska gemenskapen står inför

De utmaningar i fråga om nutrition som Europeiska unionen står inför kan sammanfattas på följande sätt:

- Nyligen genomförda kostvaneundersökningar visar att bristen på mikronäring – särskilt järn, jod och folat – är ett konstant problem av varierande omfattning i samtliga medlemsstater. Dessa brister kan leda till anemi, jodbristsjukdomar och medfödda missbildningar.
- Jämfört med det intag av frukt och grönsaker som rekommenderas av Eurodietprojektet⁶⁹ är den nuvarande konsumtionen av frukt och grönsaker låg, särskilt i de norra delarna av gemenskapen och i de flesta socioekonomiskt utsatta grupperna⁷⁰. Frukt och grönsaker är viktiga vitamin- och mineralkällor och innehåller dessutom kostfibrer och antioxidanter. Fibrer spelar en viktig roll för magtarmkanalens hälsa medan antioxidanter skyddar friska celler mot skador på molekylerna.
- Kostintaget av fett och särskilt intaget av mättade fetter är högt i nästan alla medlemsstater.⁷¹ Ett högt intag av vissa fetter i kosten kan främja fetma och öka den åtföljande risken för diabetes och hjärt-kärlsjukdomar. Mättat fett spelar en särskild roll för att höja kolesterolvärdena i blodet och öka risken för hjärt-kärlsjukdomar.
- Konsumtionen av spannmål har sjunkit med en fjärdedel sedan 1960 i Europa som helhet. Spannmål innehåller litet fett och mycket kolhydrater, protein, fibrer, vitaminer och mineralämnen. Fullkornsspannmål innehåller vanligen sammansatta kolhydrater med ett lågt glykemiskt index vilket är positivt för regleringen av blodglukosnivån.
- Köttkonsumtionen har ökat i många medlemsstater sedan 1960-talet (trots att köttkonsumtionen sjönk efter BSE-krisen). Kött innehåller mycket järn och protein. Den största delen av det mättade fett i den genomsnittliga kosten i de flesta medlemsstaterna i EU härstammar dock från köttprodukter med hög fetthalt och de fettrikare mejeriprodukterna.
- Fetma är ett allt större problem, särskilt bland barn och ungdomar, i Europeiska unionen och även i många andra länder. Fetma kan i enstaka fall orsakas av endokrina störningar eller ätstörningar men beror oftare på obalans mellan energiintaget och energibehovet

⁶⁹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/pub/index_en.html.

⁷⁰ Detta gäller inte i de södra delarna av Europa, där frukt och grönsaker är billiga tack vare det stora utbudet.

⁷¹ Williams, C., Wiseman, M. och Buttriss, J. (1999), Food-based Dietary Guidelines: A Staged Approach, British Journal of Nutrition, 81 (S2), S29–S153.

(dvs. för högt intag av energirika livsmedel kombinerat med bristande fysisk aktivitet).⁷²
Fetma ökar risken för hypertoni (högt blodtryck), hjärtsjukdomar, stroke, typ 2-diabetes och vissa cancerformer.

---

⁷² Obesity – preventing and managing the global epidemic: report on a WHO Consultation. World Health Organization, Genève, 1998.

BILAGA II NYCKELBEGREPP

Fett i kosten – fetter och oljor i kosten, består i huvudsak av mättade, enkelomättade och fleromättade fettsyror. Mättade fetter finns normalt i livsmedel av animaliskt ursprung, t.ex. kött, mjölk och mejeriprodukter samt i vissa tropiska plantor (t.ex. palmer). Fleromättade fetter finns normalt i fisk, grönsaker och i vissa vegetabiliska oljor, medan enkelomättade fettsyror normalt finns i nötter och nötoljor, olivolja, rapsolja och avokado.

Goda kostvanor – kostvanor som leder till optimal hälsa hos individen, dvs. bidrar till att förbättra och skydda hälsan och till att minska risken för kostrelaterade sjukdomar.

Hälsa – ett tillstånd av fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, vilket bland annat innebär frånvaro av sjukdom.

Hälsosam livsstil – en livsstil som leder till optimal fysisk och psykisk hälsa.

Information om bästa metoder – för närvarande de starkaste eller mest trovärdiga bevisen på säkerheten, effektiviteten, ändamålsenligheten och kostnadseffektiviteten hos olika tillvägagångssätt vad gäller hälsofrämjande, förebyggande av sjukdomar, diagnoser och behandling. Genom information om bästa metoder säkerställs bästa möjliga standard i en given situation eller under givna omständigheter.

Kost – en persons intag av mat och dryck.

Livskvalitet – en individs upplevelse av sin ställning i livet i förhållande till den kultur och det värdesystem som denne lever i och i förhållande till sina mål, förväntningar, normer och behov. Detta är ett omfattande begrepp som på ett komplext sätt berör både personens fysiska hälsa, psykiska tillstånd, grad av oberoende, sociala relationer, personliga åsikter och dessas förhållande till viktiga element i den omgivande miljön.⁷³

Livsmedel – alla ämnen eller produkter som är avsedda att eller kan förväntas att förtäras av människor.⁷⁴

Livsmedelsförsörjning – hållbar tillgång till livsmedel av tillräcklig kvantitet och kvalitet för hela befolkningen.

Livsmedelskvalitet – egenskaperna hos en livsmedelsprodukt, inbegripet dess förmåga att tillfredsställa uttalade eller underförstådda behov.⁷⁵ Det omfattar egenskaper såsom säkerhet, smak och lättillgänglighet samt produktens näringsvärde.

Livsmedelssäkerhet – tillgång till livsmedel som inte skadar konsumenterna när den bereds eller konsumeras på det sätt som avses.

---

⁷³ Measuring Quality of Life. Division of mental health and prevention of substance abuse, World Health Organization, WHO/MSA/MNH/97.4, Genève, 1997.

⁷⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet. EGT L 31, 1.2.2002, s. 1.

⁷⁵ ISO 8042:1986.

Nutrition – näringstillförsel till kroppen och kroppens tillgodogörande av näring för att den skall kunna fungera väl och hälsan bevaras.

Nutritionarbete – att främja hälsa och förebygga sjukdom genom goda matvanor och fysisk aktivitet.⁷⁶

Nutritionpolicy – en policy för att förbättra och skydda hälsan och för att förbättra livskvaliteten för människor i alla åldrar genom att främja goda kostvanor.

Nutritionssäkerhet – garantier för hållbar tillgång till tillräcklig mängd näringsämnen för hela befolkningen (se livsmedelsförsörjning).

Välbefinnande – subjektivt välbefinnande hänför sig till hur personer värderar sina liv och omfattar variabler såsom tillfredsställelse med tillvaron och i parförhållandet, frånvaro av depressioner och oro samt positiva sinnesstämningar och känslor.

Ätstörningar – störningar i förhållandet till livsmedel, såsom anorexia nervosa, bulimia nervosa, hetsättningsstörning och ätstörningar utan närmare specifikation (UNS)⁷⁷. Personer med ätstörningar har ett stort förhållande till livsmedel, sin kropp och sin kroppsvikt som allvarligt påverkar deras livskvalitet.

---

⁷⁶ Nutrition & Diet for Healthy Lifestyles in Europe: Science & Policy Implications (Nutrition och kost för sunda livsstilar i Europa: Konsekvenserna för forskning och politik), rapport från Eurodietprojektet, Universitetet på Kreta, juli 2000.

⁷⁷ ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: diagnostic criteria for research. World Health Organization, Genève, 1993 och Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-IV: international version with ICD-10 codes 4th ed., American Psychiatric Association, Washington DC, 1995.

BILAGA III NUTRITIONSPROJEKT SOM FÅR STÖD GENOM PROGRAMMEN PÅ FOLKHÄLSOOMRÅDET⁷⁸

Projektet "European Food Availability Databank project based on Household Budget Surveys (DAFNE)" som syftar till att skapa en kostnadseffektiv europeisk databas om livsmedelskonsumtion. Projektet har fått stöd från åtgärdsprogrammet för hälsoövervakning 1999.

Projektet "European physical activity surveillance system (EUPASS)" som också har fått stöd från åtgärdsprogrammet för hälsoövervakning 1999.

Projektet "European Food Consumption Survey method (EFCOSUM)" har fått stöd från åtgärdsprogrammet för hälsoövervakning 1999. Projektet syftar till att definiera en metod för övervakning av livsmedelskonsumtionen i Europa.

"Monitoring public health nutrition in Europe: nutritional indicators and determinants of health status" som finansierats genom åtgärdsprogrammet för hälsoövervakning 2000.

En rapport om nutritionsläget hos befolkningen i Europeiska unionen, som kommer att finansieras genom åtgärdsprogrammet för hälsoövervakning 2002.

Projektet "European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition (EPIC)", som fått stöd från cancerprogrammet, och som är en epidemiologisk undersökning av sambandet mellan nutrition och cancer. Stöd från cancerprogrammet 1997–2001.

Det utökade ECP-projektet "Amélioration des Habitudes Alimentaires par le web". Stöd från cancerprogrammet 2000.

Projektet "Five a day, Gesund mit Obst und Gemüse – Keeping healthy with fruit and vegetables" med stöd från cancerprogrammet 2000.

"Pan European surveys on attitudes to nutrition, diet and lifestyles" som fått stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 1996.

Euralimprojektet (Coordination et évaluation d'une campagne communautaire d'information sur l'alimentation et la nutrition – European Alimentation) som finansierats genom åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 1996.

"Promotion of health-enhancing physical activity: development of policy, network and walking programmes" som fått stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 1996, 1998–2000.

Den europeiska handledningen "Nutrition education in schools" med stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 1997.

Projektet "European Masters programme in Public Health Nutrition" också det med stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 1997–2001.

---

⁷⁸ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm.

”Eurodiet project on Nutrition and Diet for Healthy Lifestyles in Europe” med stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 1998.

Projektet ”Orientations stratégiques européennes en matière de nutrition” med stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 2000.

”International Congress of Nutritional Sciences” med stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 2001.

Optimering av informationen till och utbildningen av allmänheten om goda kostvanor: ”A European Co-operative Project (Opti-Diet)” som kommer att få stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 2002.

Utveckling och utvärdering av standarder för åtgärder som främjar amning, som kommer att få stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 2002.

Genom ett projekt om fetma som får stöd från åtgärdsprogrammet för främjande av hälsa 2002 anordnade det danska ordförandeskapet en konferens i Köpenhamn den 11–12 september 2002.

BILAGA IV NUTRITIONSPROJEKT SOM FÅR STÖD FRÅN GENERALDIREKTORATET FÖR FORSKNING

GD Forsknings vetenskapliga nutritionsprojekt: femte ramprogrammet

Tabellen nedan upptar de nutritionsprojekt som finansierats inom ramen för det femte ramprogrammets tematiska program "Livskvalitet och förvaltning av de levande resurserna (bioresurserna)" under nyckelåtgärden "Livsmedel, kost och hälsa". De tre- och fyraåriga projekten har alla inletts sedan början av år 2000. SC står för forskningsprojekt med delad kostnad, CA för samordnad åtgärd och DM för demonstrationsprojekt. Förhandlingar pågår om ytterligare projekt som ännu inte kan förtecknas här.

Konsumenternas behov, deras attityder och reaktioner på livsmedelsprodukter, livsmedelsbearbetningsmetoder och märkning

QLK1-1999-00010	SC	Healthy Ageing: How changes in sensory physiology, sensory psychology and socio-cognitive factors influence food choice
QLK1-2000-00040	CA	Disseminating the results of EU food research programmes to small and medium sized food industries, health professionals and consumer groups through a 24-country interactive network system
QLK1-2000-00069	SC	Dietary caffeine, health and quality of life in Europe
QLK1-2000-00086	CA	A process for the assessment of scientific support for claims on foods
QLK1-2001-00291	SC	Consumer trust in food. A European study of the social and institutional conditions for the production of trust
QLK1-2001-00547	SC	Promoting and sustaining health through increased vegetable and fruit consumption among European schoolchildren

Livsmedlens och kostens inflytande på fysiologiska funktioner, och på fysisk och mental prestanda

QLK1-1999-00124	SC	Functional properties, bioactivities and bioavailability of phytochemicals, especially anthocyanins, from processed foods
QLK1-1999-00179	CA	European research on functional effects of dietary antioxidants
QLK1-2000-00043	SC	Hypotensive peptides from milk proteins
QLK1-2000-00108	SC	Development and application of high throughput molecular methods for studying the human gut microbiota in relation to diet and health
QLK1-2001-00135	SC	Functional assessment of interactions between the human gut

microbiota and the host

QLK1-2001-00173 SC Local Mediterranean food plants: Potential new nutraceuticals and current role in the Mediterranean diet

QLK1-2001-00431 SC Stable isotope applications to monitor starch digestion and fermentation for the development of functional foods

Särskilda kostbehov i vissa särskilda befolkningsgrupper

QLK1-1999-00076 SC Conjugated linoleic acid (CLA) in functional food: A potential benefit for overweight middle-aged Europeans

QLK1-1999-00337 SC Evaluation of safety and efficacy of iron supplementation in pregnant women

QLK1-1999-00576 SC Folate: from food to functionality and optimal health

QLK1-1999-00830 SC Fat soluble vitamin status and metabolism during ageing: functional and nutritional consequences

QLK1-1999-00888 SC Nutraceuticals for a healthier life: n-3-polyunsaturated fatty acids and 5-methyl-hydro-folate

QLK1-2000-00067 SC Functional food, gut microflora and healthy ageing

QLK1-2000-00563 SC Probiotics and gastrointestinal disorders – controlled trials of European Union patients

QLK1-2000-00623 SC Towards a strategy for optimal vitamin D fortification

QLK1-2002-00168 SC Zinc effects on nutrient / nutrient interactions and trends in health and ageing

Sambanden mellan kost och kroniska sjukdomar, inbegripet genetiska faktorer

QLK1-1999-00037 SC Evaluation of the prevalence of the coeliac disease and its genetic components in the European population

QLK1-1999-00346 SC Symbiotics and cancer prevention in humans

QLK1-1999-00498 SC Garlic and health - The development of high quality garlic and its influence on biomarkers of atherosclerosis and cancer in humans for disease prevention

QLK1-1999-00505 SC Health implications of natural non-nutrient antioxydants (polyphenols), bioavailability and colon carcinogenesis

QLK1-1999-00568 CA European standards committee on oxidative DNA damage

QLK1-1999-00575	CA	Diet and cancer: the explanatory value of dietary patterns
QLK1-1999-00752	SC	Optimal nutrition towards osteoporosis prevention: Impact of diet and gene-nutrient interactions on calcium and bone metabolism
QLK1-1999-00916	SC	The role of social, genetic and environmental factors in healthy eating: a multicentre analysis of eating disorders and obesity
QLK1-1999-01197	SC	Heterocyclic amines in cooked foods – role in human health
QLK1-2000-00083	SC	Early malnutrition and programming of adult degenerative diseases: experimental, epidemiological and preventive studies
QLK1-2000-00100	SC	Dietary habits profile in European Communities with different risk of myocardial infarction: the impact of migration as a model of gene/environment interaction
QLK1-2001-00146	SC	Probiotic strains with designed health properties
QLK1-2000-00266	SC	The role of dietary phytoestrogens in the prevention of breast and prostate cancer
QLK1-2000-00431	SC	The prevention of osteoporosis by nutritional phytoestrogens
QLK1-2000-00466	SC	Case-Only Study on the interaction of diet and genetic predisposition in the occurrence of breast cancer in young women
QLK1-2000-00515	SC	Dietary and genetic influences on susceptibility or resistance to weight gain on a high fat diet
QLK1-2000-00535	SC	Design of foods with improved functionality and superior health effects using cereal beta-glucans
QLK1-2000-00618	SC	Nutrient-gene interactions in human obesity: implications for dietary guidelines
QLK1-2000-00657	SC	Coeliac disease – a food induced disorder. Exploration and exploitation of T cell stimulatory gluten peptides
QLK1-2000-00706	SC	Functional Foods against colon cancer – Development of a genomics and proteomics based screening assay
QLK1-2001-00138	SC	Influence of dietary fatty acids on the pathophysiology of intrauterine foetal growth and neonatal development
QLK1-2001-00172	SC	The role of lipids in neurodegeneration and their preventive potential in diet
QLK1-2001-00182	SC	Alcohol related cancers and genetic susceptibility in Europe
QLK1-2001-00183	SC	Dietary lipids as risk factors in development: Mechanistic issues

- QLK1-2001-00221 SC Isoflavones for reducing risk of coronary heart disease among postmenopausal women
- QLK1-2001-00287 SC The effect of olive oil consumption on oxidative damage in European populations
- QLK1-2001-00372 SC Nutritional primary prevention of type 1 diabetes
- QLK1-2001-00389 SC Childhood obesity: Early programming by infant nutrition?
- QLK1-2001-00444 SC Iron in hemochromatosis: deleterious effects of an essential nutrient

Utveckling av säkra och flexibla samt nya och/eller förbättrade tillverkningsförfaranden

- QLK1-1999-31376 SC Increase in nutritional value of food raw materials by addition, activity, or in situ production of microbial nutraceuticals
- QLK1-1999-30042 SC Nutritional enhancement of probiotics and prebiotics: technology aspects on microbial viability, stability, functionality and on prebiotic function
- QLK1-2000-30324 SC Barley beta-d-glucan and wheat arabinoxylan soluble fibre technologies for health promoting bread products
- QLK1-2001-00780 SC Production of fungal carotenoids for healthy nutrition
- QLK1-2001-01080 SC Improved antioxidant content for food applications
- QLK1-2001-01179 SC Molecular analysis and mechanistic elucidation of the functionality of probiotics and prebiotics in the inhibition of pathogenic microorganisms to combat gastrointestinal disorders and to improve human health
- QLK1-2000-01423 SC Enhancing the content of beneficial fatty acids in beef and improving meat quality for the consumer

GD Forsknings vetenskapliga nutritionsprojekt: fjärde ramprogrammet

Tabellen nedan upptar de nutritionsprojekt som finansierats inom ramen för det fjärde ramprogrammet, FAIR-programmet. De tre- eller fyraåriga projekten startades mellan 1996 och 1999. SC står för forskningsprojekt med delad kostnad, CA för samordnad åtgärd och DM för demonstrationsprojekt. Förteckningen är slutlig.

Område 3.1 Konsumtionsmönster, kost och välbefinnande

FAIR-CT95-0046	SC	Quality policy and consumer behaviour
FAIR-CT95-0158	SC	Improving the quality and nutritional value of processed foods by optimal use of food anti-oxidants
FAIR-CT95-0269	SC	Future impacts of biotechnology on agriculture, food production and food processing – a Delphi survey
FAIR-CT95-0302	SC	Mealiness in fruits – Consumer perception and means for detection
FAIR-CT95-0433	SC	Molecular mechanisms of colonisation resistance against <i>Clostridium difficile</i> and <i>Clostridium perfringens</i>
FAIR-CT95-0574	SC	Understanding and improving the selection and acceptance of food for health promotion
FAIR-CT95-0594	SC	Nutritional and health impact of trans-polyunsaturated fatty acids in European populations
FAIR-CT95-0653	SC	Understanding the biological effects of dietary complex phenols and tannins and their implications for the consumer's health and well-being
FAIR-CT95-0809	SC	The impact of dietary fat reduction and a concomitant change in the ratio of simple to complex carbohydrate (CHO) on body weight, body composition and metabolic variables of overweight-to-obese subjects
FAIR-CT95-0813	SC	Effect of copper in the food chain on human health
FAIR-CT95-0894	SC	Phenolic phytoprotectants (PPP) – Role in preventing initiation, promotion and progression of cancer
FAIR-CT96-1667	SC	Consumer attitudes and decision-making with regard to genetically engineered food products
FAIR-CT96-1848	SC	Bioethical aspects of biotechnology in the Agrofood sector.
FAIR-CT97-3011	SC	Study of the regulation by nutrients of the expression of genes involved in obesity in human and animal species

FAIR-CT97-3014	CA	Disseminating the results of EU food research programmes to European food SMEs via a 18 country dynamic network systems (the FAIR-INNOVATION dissemination project)
FAIR-CT97-3029	SC	Effects of food-borne glucosinolates on human health
FAIR-CT97-3035	CA	Development and application of molecular approaches for assessing the human gut flora in diet and health
FAIR-CT97-3096	SC	Compatibility of the household and individual nutrition surveys in Europe and disparities in food habits
FAIR-CT97-3100	SC	Model systems in vitro and in vivo for predicting the bioavailability of lipid soluble components of food
FAIR-CT97-3181	SC	New methodologies for studying diet and gut maturation in early life
FAIR-CT97-3224	SC	Adverse reactions to foods
FAIR-CT97-3261	SC	Wine and cardiovascular disease
FAIR-CT98-3671	SC	Nutritional properties of conjugated linoleic acid CLA – A beneficial component of animal and milk fat
FAIR-CT98-4040	CA	The optimisation of sweet taste quality
FAIR-CT98-4141	CA	Dietary fat, body weight control and links between obesity and cardiovascular disease
FAIR-CT98-4356	CA	Food allergens of plant origin. The relationship between allergenic potential and biological activity
FAIR-CT98-4419	CA	Bioactive constituents in food plants information system for risk assessment of food plants developed using genetic or other advanced technologies
FAIR-CT98-4456	CA	Dietary exposure to vegetal estrogens and related compounds and effects on skeletal tissues and lipid metabolism

Område 3.2: Nya och optimerade livsmedel och näringsrika livsmedelsprodukter

FAIR-CT95-0085	SC	Nutritional studies on dried functional ingredients containing n-3 polyunsaturated fatty acids
FAIR-CT95-0193	SC	New technologies for improved nutritional and functional value of pea protein
FAIR-CT95-0572	CA	Functional food science in Europe
FAIR-CT96-1028	DM	Demonstration of nutritional functionality of probiotic foods

FAIR-CT97-3052	CA	Nutrient enhancement of diet in Europe
FAIR-CT97-3077	SC	Caseinophosphopeptides (CPPs) – Nutraceutical/functional food ingredients for food and pharmaceutical applications
FAIR-CT97-3142	SC	Novel food additives and bioactive components from milk for innovative nutrient engineering

BILAGA V DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKEN OCH DEN GEMENSAMMA ORGANISATIONEN AV MARKNADEN FÖR FISKERI- OCH VATTENBRUKSPRODUKTER

Den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP)

Den gemensamma jordbrukspolitiken i fördraget

Principerna för en gemensam jordbruksmarknad och en gemensam jordbrukspolitik, GJP, fastställdes för drygt 40 år sedan i Romfördraget om upprättande av Europeiska ekonomiska gemenskapen. De viktigaste målen med politiken definieras i artikel 39 i detta fördrag (numera artikel 33 i EG-fördraget):

- Höja produktiviteten inom jordbruket genom att främja tekniska framsteg och genom att trygga en rationell utveckling av jordbruksproduktionen och ett optimalt utnyttjande av produktionsfaktorerna, särskilt arbetskraften.
- På så sätt tillförsäkra jordbruksbefolkningen en skälig levnadsstandard.
- Stabilisera marknaderna.
- Trygga försörjningen.
- Tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser.

Utöver dessa mål fastställs i fördraget några grundläggande bestämmelser om utformningen av den gemensamma jordbrukspolitiken: gemensam organisation av jordbruksmarknaderna, gemensam prispolitik och bildande av en eller flera fonder för finansiering av den gemensamma politiken.

Den gemensamma jordbrukspolitikens utveckling i tiden

Även om man vid konferensen i Stresa 1958 lade mycket stor vikt vid strukturella förbättringar och landsbygdsutveckling, var den gemensamma jordbrukspolitiken under de första årtiondena ändå inriktad på skapandet av en gemensam marknad och en gemensam prispolitik. Och även idag har marknadsstödet, mätt i offentliga utgifter för jordbruket, för stor – vissa skulle säga oproportionerligt stor – vikt i förhållande till strukturpolitiken och landsbygdsutvecklingen, även om man alltmer övergår till direktstöd till producenterna. Kommissionen gjorde ett försök att uppnå en bättre balans mellan å ena sidan direktstödet och marknadsåtgärderna (den gemensamma jordbrukspolitikens första pelare) och å andra sidan landsbygdsutvecklingen (andra pelaren) genom att införa tanken om modulering i reformpaketet Agenda 2000. Principen om modulering, som har som mål att föra över pengar från den första till den andra pelaren, utvecklades ytterligare i kommissionens meddelande om halvtidsöversynen av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Marknaden och prispolitiken

Fram till början av 1990-talet grundade sig marknadspolitiken inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken nästan uteslutande på prisstödssystem, i några fall (främst för socker och mjölk) kombinerat med stränga kvantitativa produktionsbegränsningar.

Prisstödet bestod av en kombination av högt gränsskydd (variabla avgifter och tullar), exportstöd och interventionsköp till garanterade priser på den inre marknaden.

Stora interventionslager skapade en negativ bild av den gemensamma jordbrukspolitiken internt. Utifrån var trycket efter Uruguayrundans förhandlingar stort för en successiv liberalisering av den internationella handeln med jordbruksprodukter, som särskilt gällde ökat tillträde till marknaden, reducering av exportsubventioner och reducering av EU-internt stöd som snedvrider handeln.

Dessa förändringar ledde till en omfattande reform av den gemensamma jordbrukspolitiken 1992. I en rad sektorer övergick man delvis, men ändå väsentligen från prisstöd till direktstöd. Genom de beslut som fattades inom ramen för Agenda 2000 har ännu ett nytt viktigt steg tagits mot en reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Europeiska kommissionen identifierade i sitt meddelande om Agenda 2000 i juli 1997 ett antal mål som skulle ligga till grund för den framtida utvecklingen av den gemensamma jordbrukspolitiken: öka jordbrukssektorns konkurrenskraft, säkerställa höga standarder för säkra livsmedel och livsmedlens kvalitet, säkerställa en skälig levnadsstandard för jordbrukarna och stabila inkomster inom jordbruket, integrera miljöhänsyn och miljömål i den gemensamma jordbrukspolitiken, stimulera till ersättningsarbeten eller alternativa arbetstillfällen och inkomstkällor på landsbygden samt att den gemensamma jordbrukspolitiken skall bidra till den ekonomiska och sociala sammanhållningen inom EU.

På många områden finns det ändå glapp mellan de mål som fastställdes för den gemensamma jordbrukspolitiken i Agenda 2000 och dess förmåga att leva upp till samhällets förväntningar. Detta ledde till förslag om ytterligare ökad konkurrenskraft för jordbruket inom EU, införandet av ett system med frikopplat stöd per jordbruksföretag, som grundar sig på tidigare års stödnivåer och som förutsätter att företagen uppfyller vissa villkor för miljö, livsmedelssäkerhet, djurhälsa och djurskydd samt växtskydd, och ökat stöd till landsbygdsutveckling och miljöåtgärder inom jordbruket.

Strukturpolitik och landsbygdsutveckling

Genom Agenda 2000 blev landsbygdsutveckling den andra pelaren i den gemensamma jordbrukspolitiken. Landsbygdsutveckling betecknas som en stor – om inte den största – utmaning inför framtiden och tre huvudmål för en landsbygdsutvecklingspolitik på EU-nivå föreslås. Den skall underlätta strukturanpassningar inom jordbrukssektorn, bidra till integrering av miljöhänsyn vid jordbruksverksamhet och främja diversifiering av verksamheten både på och utanför jordbruksföretaget. Alla relevanta gällande bestämmelser samlas i en enda politisk ram, som – åtminstone i princip – skall täcka alla landsbygdsområden i EU.

Vad gäller den förbättrade livsmedelskvaliteten och livsmedelssäkerheten finns det i den nya förordningen om landsbygdsutveckling särskilda bestämmelser om

- investeringsstöd för diversifiering av jordbruksverksamhet och kvalitetsförbättringar,
- bistånd till investeringar som skall garantera att de nya minimistandarderna för miljö, hälsa, hygienvillkor och djurskydd uppfylls,
- förbättring och övervakning av kvaliteten inom tillverkning och marknadsföring,

- bistånd till omställning till ekologisk produktion,
- strukturanpassningar och utveckling av landsbygden för marknadsföring av kvalitetsprodukter.

Kvalitetspolitik

Kvalitetspolitik fastställs i rådets förordningar (EEG) nr 2092/91 i dess lydelse enligt nr 1804/99, nr 2081/92, nr 2082/92, nr 1493/99 och nr 1576/89.

Den gemensamma jordbrukspolitiken har sedan 1980-talet lagt om kursen bort från tonvikten på producerad kvantitet som dominerade under 1960- och 1970-talet mot en politik som grundar sig på kvalitet.

Denna utveckling avspeglar i verkligheten de ändringar i konsumenternas beteende i fråga om livsmedel som kommer till uttryck i en ökad efterfrågan på särskilda och identifierbara produkter.

I samband med denna kvalitetspolitik bör dock även de väsentligaste bestämmelserna i det s.k. märkningsdirektivet (direktiv 2000/13/EG) nämnas, som även det har öppenhet och genomsynlighet som mål.

Rent konkret betyder det att EU utöver vissa förordningar om standardisering av bestämda produkter (allt som allt åtta, bl.a. choklad, honung, sylt, fruktsaft, kondenserad mjölk, kaffeextrakt och mineralvatten) har antagit förordningar i syfte att harmonisera begrepp som utvecklats i olika medlemsstater och av vilka några har existerat länge. Det är tal om följande:

1. Ekologisk produktion av jordbruksprodukter (förordning (EEG) nr 2092/91)⁷⁹

Rådet antog 1991 en förordning om ekologisk produktion av jordbruksprodukter som senare har utökats. Denna förordning omfattar främst följande fyra aspekter:

- Standarder för produktion av jordbruksprodukter på jordbruksföretaget och för beredning av livsmedel. Dessa regler koncentrerar sig på begränsningar av användningen av kemiska bekämpnings- och gödselmedel inom vegetabilieproduktionen, och, vad gäller animalieproduktionen, restriktioner för utfodringsrutiner och läkemedelsbehandling och särskilda djurskyddshänsyn samt förbud mot användning av genetiskt modifierade organismer och bestrålning.
- Märkningskrav för ekologiska jordbruksprodukter och livsmedel.
- Ett särskilt kontrollsystem som är obligatoriskt för samtliga jordbruksprodukter och livsmedel som släpps ut på marknaden som är märkta med uppgifter om ekologiska produktionsmetoder.
- Ett likvärdigt system för import från tredje land.

Tack vare denna förordning och miljöåtgärder inom jordbruket har den yta där ekologiskt jordbruk bedrivs i EU ökat kraftigt och omfattar nu cirka tre miljoner hektar.

---

⁷⁹ Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 av den 24 juni 1991 om ekologisk produktion av jordbruksprodukter och uppgifter därom på jordbruksprodukter och livsmedel. EGT L 198, 22.7.1991, s. 1.

För att underlätta produktionen, bearbetningen, handeln och konsumtionen av ekologiska produkter i Europa håller kommissionen på att utarbeta en handlingsplan för ekologiskt jordbruk. Handlingsplanen kommer att omfatta en analys av den aktuella situationen för det ekologiska jordbruket i förhållande till många olika frågor, bl.a. effekterna på miljön, kvaliteten på ekologiska produkter, produktionsstandarder, konsumenternas förtroende, handelsfrågor, forskning, effekterna på den gemensamma jordbrukspolitiken, och den kommer dessutom att innehålla förslag för framtiden.

2. Skydd för geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar (förordning (EEG) nr 2081/92)⁸⁰ och traditionella specialiteter (skyddade särarter) (förordning (EEG) nr 2082/91)⁸¹

Rådets förordningar (EEG) nr 2081/92 och nr 2082/92 antogs för att inrätta system för främjande av särskilda livsmedel och juridiskt skydda deras handelsbeteckningar. Produkternas särskilda egenskaper kan bero antingen på deras geografiska ursprung (skyddad ursprungsbeteckning och skyddad geografisk beteckning, SUB och SGB) eller på den traditionella produktionsmetoden (garanterad traditionell specialitet, GTS).

Produkter vars beteckning hänför sig till geografiskt ursprung (SUB och SGB) uppfyller konsumenternas förväntningar i två hänseenden: För det första eftersom de ofta har speciella organoleptiska egenskaper och för det andra eftersom de lokala produktionsmetoderna skapar ett förtroendeförhållande mellan produkten, dess härstamning och de människor som lever där och tillverkar produkten.

Produkter vars beteckning hänför sig till traditionella metoder (GTS) uppfyller också konsumenternas förväntningar och är en del av det europeiska kulinariska arvet som är värt att bevara. Alla de nämnda produkterna är skyddade på gemenskapsnivå och internationellt genom bilaterala och multilaterala (TRIPs-) avtal.

Eftersom dessa förordningar ingår som ett led i en konsumentinriktad politik är konsumentinformation om livsmedlens ursprung, egenskaper och produktions- och bearbetningsmetoder viktig. Därför utformades en EU-logotyp för traditionellt producerade produkter 1994, för produkter med skyddade ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar 1998 och för ekologiskt jordbruk 1999.

3. Märkning av viner (förordning (EG) nr 1493/99)⁸² och spritdrycker (förordning (EEG) nr 1576/89)⁸³

Ett särskilt kapitel i förordning (EG) nr 1493/99 antogs för att inrätta ett system för definition och skydd av kvalitetsviner som framställts i specificerade områden. Produkter med denna beteckning har ett geografiskt ursprung. Både denna förordning och förordning (EEG) nr 1576/89 uppfyller konsumenternas förväntningar på en specifik kvalitet enligt traditionella

---

⁸⁰ Rådets förordning (EEG) nr 2081/92 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel. EGT L 208, 24.7.1992, s. 1.

⁸¹ Rådets förordning (EEG) nr 2082/92 av den 14 juli 1992 om särartsskydd för jordbruksprodukter och livsmedel. EGT L 208, 24.7.1992, s. 9.

⁸² Rådets förordning (EG) nr 1493/1999 av den 17 maj 1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin. EGT L 179, 14.7.1999, s. 1.

⁸³ Rådets förordning (EEG) nr 1576/89 av den 29 maj 1989 om allmänna bestämmelser för definition, beskrivning och presentation av spritdrycker. EGT L 160, 12.6.1989, s. 1.

produktionsmetoder, organoleptiska egenskaper och särskilda kontroller som genomförs i ursprungsregionen.

Den gemensamma organisationen av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter

Den gemensamma organisationen av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter infördes i gemenskapen för 30 år sedan. Syftet var att inom gemenskapen skapa en gemensam marknad för fiskeriprodukter som skulle kunna anpassa produktionen till efterfrågan, vilket skulle vara till fördel både för producenterna och för konsumenterna. Gemensamma regler för marknaden för fisk har fastställts. Ur nutritionssynpunkt är gemensamma marknadsnormer för färska produkter vad gäller kvalitet, grader, paketering och märkning av både gemenskapens egna och importerade fiskeriprodukter en viktig beståndsdel i organisationen av marknaden.

De gemensamma marknadsnormerna utgörs av skalor för färskhetsgrad och storlek. Detta har två syften:

- Definition av harmoniserade handelsegenskaper för produkter i hela gemenskapen och tillämpning av gemensamma priser för varje produktkategori.
- Förbättring av kvaliteten för att underlätta marknadsföringen.

Dessa normer gäller för huvudparten av gemenskapsproduktionen och de importerade produkterna, dvs. för cirka 40 fiskarter vilket utgör huvudparten av de arter som säljs för konsumtion på EU-marknaden. De gemensamma marknadsnormerna har reviderats genom rådets förordning (EG) nr 2406/96⁸⁴ där bl.a. följande infördes:

- Nya färskhetskategorier som grundar sig på strängare organoleptiska kriterier.
- Strykning av alla former av ekonomisk ersättning för fisk av s.k. B-kvalitet (låg kvalitet).
- Revidering av storlekskategorier för några produkter för att anpassa dem till föränderlig praxis på marknaden.

Den gemensamma organisationen av marknaden uppdaterades och reformerades nyligen genom rådets förordning (EG) nr 104/2000⁸⁵ och de flesta av de nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2001. De syftar till en mer integrerad organisation av marknaden där det också tas hänsyn till konsumenternas och bearbetningsföretagens behov. Reglerna om producentorganisationer har ändrats för att uppnå bättre planering och programmering av marknadsföringen så att producentorganisationerna skall kunna fatta de riktiga besluten för att kunna tillmötesgå marknadens krav.

För att förbättra informationen till konsumenterna föreskrivs i artikel 4 i förordning (EG) nr 104/2000 förbättrad märkning av fisk i detaljhandelsledet med angivande av artens handelsbeteckning, produktionsmetod (fångst vid havs- eller insjöfiske eller vattenbruk) och fångstzon. Tillämpningsföreskrifter om information om fiskeri- och vattenbruksprodukter till

---

⁸⁴ Rådets förordning (EG) nr 2406/96 av den 26 november 1996 om fastställande av gemensamma marknadsnormer för saluföring av vissa fiskeriprodukter. EGT L 334, 23.12.1996, s. 1.

⁸⁵ Rådets förordning (EG) nr 104/2000 av den 17 december 1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter. EGT L 17, 21.1.2000, s. 22.

konsumenterna infördes genom kommissionens förordning (EG) nr 2065/2001⁸⁶ och dessa har tillämpats sedan den 1 januari 2002.

---

⁸⁶ Kommissionens förordning (EG) nr 2065/2001 av den 22 oktober 2001 om fastställande av tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 104/2000 beträffande konsumentinformation inom sektorn för fiskeri- och vattenbruksprodukter. EGT L 278, 23.10.2001, s. 6.

BILAGA VI RÅDETS RESOLUTION AV DEN 14 DECEMBER 2000 OM HÄLSA OCH NUTRITION

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

1. ERINRAR om att medborgarna i Europeiska unionen fäster stor vikt vid hälsan och att de anser den som en viktig faktor för en hög livskvalitet,
2. ERINRAR om sin resolution av den 3 december 1990⁸⁷ om en gemenskapsåtgärd rörande nutrition och hälsa, vars mål i allmänhet fortfarande gäller, samt om slutsatserna av den 15 maj 1992⁸⁸,
3. UNDERSTRYKER ånyo nutritionens betydelse som en av de avgörande faktorerna för människors hälsa och konstaterar att befolkningens hälsotillstånd således kan skyddas och förbättras genom insatser på nutritionsområdet,
4. PÅPEKAR att vetenskapliga rön har påvisat att olämpliga kostvanor, tillsammans med otillräcklig fysisk aktivitet, är en av de viktigaste eliminerbara riskfaktorerna för uppkomsten av hjärt- och kärlsjukdomar, som är en av de främsta dödsorsakerna i Europeiska unionen, och att det också har påvisats att en obalanserad kost gynnar uppkomsten av andra allvarliga sjukliga förändringar som vissa typer av cancer, benskörhet, icke ärftlig diabetes och vissa patologiska former relaterade till en specifik brist på näringsämnen,
5. OROAR SIG över följderna av att fetma och övervikt ökar i Europeiska unionen, särskilt hos barn och ungdomar,
6. KONSTATERAR att hela befolkningen, trots de avsevärda framsteg som gjorts avseende kostvanorna i Europeiska unionen, fortfarande utsätts för risken att drabbas av kostrelaterade hälsoproblem och att vissa grupper, som barn och ungdomar, gamla samt fattiga befolkningsgrupper fortfarande i högre grad drabbas av följderna av en olämplig kost,
7. BETONAR att olämpliga kostvanor leder till en ökning av de sociala kostnaderna och utgifterna för hälso- och sjukvård i medlemsstaterna,
8. KONSTATERAR att kunskaperna om kostens näringsvärde och kostvanorna är olika både mellan medlemsstaterna och inom dessa,
9. NOTERAR utvecklingen av de olika kostvanorna och matkulturerna i Europeiska unionen, där särskilt storhushållen och konsumtionen av färdiglagad mat spelar en allt viktigare roll,
10. KONSTATERAR att tillförlitlig, enhetlig och tillgänglig information om livsmedlens näringsmässiga egenskaper och kostens näringsmässiga kvalitet ännu inte kan garanteras i tillräckligt hög grad, trots framstegen med näringsmässig information och deklaration av näringsvärdet,
11. ANSER att de olika matkulturerna i Europeiska unionen är en rikedom som bör respekteras, och att det är nödvändigt att ta hänsyn till detta vid utarbetandet och genomförandet av en politik för kostrelaterad hälsa, vilken således i första hand bör fastställas på nationell nivå,
12. BETONAR dock att en stor del av gemenskapspolitiken, särskilt inom områdena folkhälsa, jordbruk, fiske, forskning, transporter, konsumentskydd och inre marknaden, har en sådan inverkan att den nationella nutritionspolitiken bara kan bli fullt effektiv om nutritionsfrågorna beaktas, när denna gemenskapspolitik skall fastställas och genomföras,
13. NOTERAR att åtgärder för att förbättra tillgänglighet av och tillgång till sunda livsmedel samt information om goda kostvanor är väsentliga beståndsdelar i nutritionspolitiken,

---

⁸⁷ EGT C 329, 31.12.1990, s. 1.

⁸⁸ EGT C 148, 12.6.1992, s. 2.

14. ANSER att åtgärder för kostrelaterad hälsa bör spela en lämplig roll i det framtida gemenskapsprogrammet för folkhälsa,
15. ANSER att en hälso- och nutritionspolitik för att vara effektiv bl.a. bör bygga på utbyte av erfarenheter och information samt på samarbete mellan och utbildning av alla berörda parter, inbegripet fackfolk på området, aktörer på området, konsumenter och icke-statliga organisationer,
16. UPPMANAR medlemsstaterna att, inom ramen för sin nationella politik för kostrelaterad hälsa,
- i) utveckla befolkningens förmåga att från barndomen och under resten av livet göra välinformerade val i sin konsumtion, genom att främja attityder och kostvanor som är gynnsamma för hälsan och genom att informera om detta,
  - ii) engagera alla berörda aktörer i diskussionerna om kostrelaterad hälsa samt i främjandet av denna,
  - iii) fortsätta att utveckla utarbetandet, spridningen och genomförandet av rekommendationer om kostrelaterad hälsa på grundval av solid vetenskaplig sakkunskap,
  - iv) öka kunskapen om nutrition hos fackfolk på hälsoområdet och hos dem som arbetar inom livsmedels- och nutritionsområdet,
  - v) aktivt delta i nätverken för insamlingen av uppgifter om nutrition och fysisk aktivitet i gemenskapen,
  - vi) uppmuntra nationella experters deltagande i gemenskapsverksamheten, särskilt i utarbetandet av vetenskapliga expertutlåtanden,
17. NOTERAR att kommissionen inom ramen för vitboken om livsmedelssäkerhet bland annat planerar att utarbeta en övergripande och enhetlig nutritionspolitik och lägga fram en handlingsplan för nutrition och rekommendationer om riktlinjer för kost,
18. UPPMANAR kommissionen att undersöka sätt att främja en bättre nutrition inom Europeiska unionen, i förekommande fall genom att lägga fram lämpliga förslag för detta ändamål, och särskilt att
- i) beakta kostrelaterad hälsa vid fastställandet och genomförandet av all relevant gemenskapspolitik och utveckla redskap som gör det möjligt att utvärdera effekterna av övrig gemenskapspolitik på kostrelaterad hälsa,
  - ii) fortsätta att utveckla redskap för övervakning av kostrelaterad hälsa och de faktorer som inverkar på denna, med stöd av de befintliga redskap som används av medlemsstaterna, för att erhålla jämförbara uppgifter och säkerställa en regelbunden utvärdering av dessa, som en komplettering av medlemsstaternas åtgärder,
  - iii) stödja och främja regelbundet utbyte av erfarenheter på hälso- och nutritionsområdet,
  - iv) underlätta utvecklingen av vetenskapliga expertutlåtanden om kostrelaterad hälsa, särskilt för att bidra till att lägga grunden till och uppdatera nationella eller lokala kostrekommendationer och konsumentupplysningen,
  - v) stödja forskningen om sambandet mellan hälsa och nutrition, kostrelaterade sjukdomar, förståelsen för matvanor samt effekten av hälso- och nutritionspolitiken,
  - vi) främja informationsutbytet om utbildning och yrken inom nutritionsområdet,
  - vii) utveckla användningen av näringsvärdesdeklarationer och göra dem mer anpassade till konsumenternas behov, samt andra möjligheter till information om nutrition,
  - viii) undersöka möjligheten att driva projekt för att främja goda kostvanor vilka skulle kunna omfatta så skilda ämnen som konsumtion av frukt och grönsaker och amning,
  - ix) överväga användningen av ny informationsteknik för att förbättra informationen till aktörerna på området, men även till befolkningen,

x) planera en uppföljning av åtgärderna på nutritionsområdet,

19. UPPMANAR kommissionen att även fortsättningsvis samarbeta med relevanta internationella organisationer, särskilt WHO, i syfte att säkerställa en effektiv samordning av åtgärderna samt undvika dubbelarbete.

Europeiska gemenskapernas officiella tidning C 20, 23.1.2001.